

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

dr. Varga Endre
AZ AJÁNDÉKOZÁS

I. Bevezetés.....	3
II. Az ajándékozásról általában.....	5
III. Az ajándékozási szerződés alanyai, tárgya és tartalma.....	6
A jogviszony alanyai.....	6
Az ajándékozás tárgya.....	7
A saját vagyona rovására kifejezés jelentése.....	11
Az ingyenesség.....	12
Az ajándékozási kötelelem harmadik személyekre vonatkozással – hatálytalanság.....	13
Jóerkölcsbe ütköző ajándékozási szerződés semmissége.....	14
IV. Az ajándékozás alakszerűsége.....	16
V. A teljesítés megtagadása.....	18
Az ajándékozó felelőssége az ajándék tárgyával kapcsolatban.....	20
Az ajándékozó felelőssége a megajándékozott egyéb vagyonában okozott kárért.....	21
VII. Az ajándék visszakövetelése.....	22
a) Az ajándékozó létfenntartásának veszélyeztetettsége.....	23
b) Súlyos jogsértés a megajándékozott részéről.....	26
c) Téves feltevés.....	27
VIII. A visszakövetelési jog megszűnése.....	34
a) Ha az ajándék vagy a helyébe lépett érték már nincs meg.....	34
b) Ha az ajándékozó a sérelmet megbocsátotta.....	35
c) Szokásos mértékű ajándék visszakövetelésének nincs helye.....	35
IX. Ajándékozás és házassági vagyonjog.....	36
X. A jegyesség.....	43
XI. Halál esetére szóló ajándékozás.....	44
A halál esetére szóló ajándékozás tárgya.....	47
Alakiséga.....	48
A halál esetére szóló ajándékozás érvénytelensége.....	49
Az ajándékozás szabályainak alkalmazása.....	50
Irodalomjegyzék.....	51
Felhasznált eseti döntések.....	53

I. Bevezetés

Erkölcsei törvény, felebaráti szeretet betöltése az *ajándékozás*. Juttatni, adni a vagyomból másoknak ellenszolgáltatás várása, kívánása nélkül. Adni segítésképpen vagy csak egyszerűen kedveskedésből. Az ajándékozást képez minden olyan jogügylet, melynél fogva valaki anélkül, hogy arra jogszerűleg kötelezve volna, csupán bőkezűségéből másnak vagyont, saját vagyonából egészben vagy részben visszteher nélkül növeli². Az, hogy az ajándékozót hátsó gondolatok, esetleg önző motívumok indították a szerződés létesítésére, az teljességgel közömbös³. Ez sem változtat azon, hogy az ajándékozás tisztán önkéntes ügylet. Még akkor is így van ez, ha a jogtörténetben elvétve előfordult olyan írott jogi vagy szokásjogi szabály, amely egyes társadalmi csoportok számára kötelezővé tette az ajándékozást időszakonként visszatérően vagy bizonyos alkalmakkor⁴. Sőt, ezeket a kötelező jelleg miatt inkább adóhoz lehetne hasonlítani. Az ajándékozás elnevezés pusztán egy szekularizált rituálét fejezett ki az adott hatalmasság irányában.

Azonban az ellenszolgáltatás nélküli vagyoni juttatás kiléphet az eredendően erkölcsi keretek közül - emberi gyengeségből vagy mások ártalmas befolyása következtében -, és ezáltal jogi kötelezettségeket sérthet. Ezért a jognak szabályozás alá kell vonnia az ingyenes vagyoni juttatásokat egységes fogalom-meghatározás alatt, nem kizárva azonban ettől egyes jogterületeken, például a csődjogban az eltérő fogalmakat.

Már a *római jogban* kialakultak az ajándékozás (donatio) fogalmi jegyei. A *préklasszikus korban* (a Kr. e. III. század végén) keletkezett lex Cincia kimondta, hogy az ajándékozások egy bizonyos mértéken túl tilosak, hacsak a megajándékozott az ajándékozónak nem volt házastársa vagy közeli rokona. A törvény célja valószínűleg az esztelen fényűzés leküzdése volt. Miután a törvénynek nem volt szankciója, a civiljog szerint az említett mértéken felüli ajándékozások is érvényesek voltak, de a praetor kifogást (exceptio legis Cinciae) adott az ajándékozónak arra az esetre, ha a még nem, vagy nem egészében teljesített ajándékígéret alapján a megajándékozott ő beperelte⁵. Ha azonban az ajándékozási ígéretet tevő ígéretét teljes egészében beváltotta, az exceptiónak már nem volt helye, mert a lex Cincia nem adott lehetőséget a mértéken felüli ajándék visszakövetelésére. Ugyancsak nem volt érvényesíthető e kifogás, ha az ajándékozó meghalt anélkül, hogy az ajándékozást visszavonta volna. A *posztklasszikus korban* ez a törvény desuetudo útján eltűnt a római magánjog rendszeréből.

A *klasszikus jogban* az ajándékozási ígéret szintén csak akkor teremtett kötelmet, ha azt stipulatióba foglalták. Az már a tulajdonszerzés általános szabályaiból következik, hogy a stipulatióba

¹ Menyhárth Gáspár: Ajándékozás. In: Magyar Magánjog. Szerk.: Szladits Károly. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1942, 421. oldal

² Zlinszky Imre: A magyar magánjog mai érvényében különös tekintettel a gyakorlat igényeire. Franklin-társulat, Budapest, 1883, második kiadás, 441. oldal

³ Az pedig, hogy az akaratnyilvánítás esetleg nem felel meg a belső, pszichébeli akaratfolyamatnak és az azt lezáró valódi akaratnak, már nem az ajándékozás fogalmának tárgykörébe, hanem a szubjektív akarat és az objektív akaratnyilvánítás közötti divergencia jogi problémájának minden jogügyletre kiterjedő körébe tartozik. Az akaratnak a külső fizikai világban érzékelhető megjelenése mindaddig egyet jelent és azonos a belső, pszichébeli akarral, amíg a konkrét esetben ennek az ellenkezője bebizonyítódik.

⁴ Például a kora középkor feudális magánjogában a Mark (a letelepedett törzsek közössége) szabad tagjainak minden évben ajándékot kellett adniuk az uralkodónak.

⁵ A törvény csak a stipulatióba foglalt ígéretekre vonatkozott, hiszen az alakszerűtlen ajándékígéret ebben a korban még peresíthetetlen volt.

foglalt ajándékígéret nem vitte át önmagában az ajándéktárgy tulajdonjogát, hacsak nem kapcsolódott hozzá valamely tulajdonátruházási aktus (mancipatio, in iure cessio, traditio). Az ajándékozás végbemehetett tulajdonjog vagy idegen dologbeli jog átruházásával (dando), követelési jog engedélyezésével (cedendo), más tartozásának átvállalásával (obligando) és más tartozásának elengedésével (liberando). Az ajándékozás ennek ellenére még nem volt önálló jogintézmény, hanem csak a vagyonátruházás jogcímeiként szerepelt.

A *iustinianusi jog* elválasztja az ajándékozási ígéretet az ajándékozási aktustól, s magát a formátlan ajándékozási ígéretet kötelezővé teszi, ha azt a másik fél elfogadta. Az ajándékozás érvényességéhez megkívánja az ajándékozási szándékot (animus donandi), tehát a bőkezűségből való juttatásra irányuló akaratot. Az ajándékozásnak egyfelől növelnie kell a megajándékozott vagyonát, másfelől csökkentenie kell az ajándékozó vagyonát. A különösen nagy értékű ajándékozásokra már a korábbi császári rendeletek bejelentési kötelezettséget írtak elő (insinuatio), e szabályt a iustinianusi jog is fenntartotta az 500 solidust meghaladó értékű ajándékozásra nézve. A iustinianusi jogban a maga teljességében kialakult a pactum donationis jogintézménye. Eszerint az ajándékozás az ajándékozó vagyonát csökkentő, a megajándékozott vagyonát növelő, bőkezűségből (liberalitas) tett olyan ingyenes juttatás, amelyet a megajándékozott elfogadott. Az elfogadás döntő jelentőségű volt, mert mint Ulpianus mondja: „Bőkezűség alapján senki sem szerezhet saját akarata ellenére.”⁶

A **magyar jogtörténetben** az *Árpád-házi királyok uralkodása idején* az ingók ajándékozása szóban, az ingatlanoké írásban, leggyakrabban az egyház részére történt. Előfordult mind az élők közötti, mind a halál esetére szóló ajándékozás. A nemesi birtok elajándékozását csak a gyermekek vagy az egyház javára engedélyezték.

Az ajándékozást az ígéret komolyságának biztosítékeként általában több-kevesebb alakiséghez kötötték. (Az angol jog pecséttel ellátott okiratot, az osztrák polgári törvénykönyv írásbeli szerződést, a német polgári törvénykönyv bírói vagy közjegyzői okiratot követelt meg.) A magyar magánjog hosszú ideig semmilyen formai követelményt nem támasztott, míg az 1928-as magyar magánjogi törvényjavaslat az érvényességhez az okiratot írta elő.

Az ajándékot a *Hármaskönyv* szerint nem lehetett visszavonni. A *bírói gyakorlat* azonban már a 19. század második felében ellentétes irányt vett. Az osztrák polgári törvénykönyv révén kialakult az a különös szabálya az ajándékozásnak, hogy az ajándékozó hitelezői az ajándékozás idején fennállt követeléseik fedezésére igénybe vehetik az ajándékot. Ezzel megakadályozták azt, hogy az adós a végrehajtás alól kivonja egyes vagyontárgyait.

⁶ Földi András - Hamza Gábor: A római jog története és intézményei. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1996, 544-546. oldal, 1750-1757.

II. Az ajándékozásról általában

Az ajándékozás kifejezés első ránézésre cselekvést jelöl meg, valaminek az adására utal, vagyis: *cselekmény, amellyel valaki vagyonának rovására mást vagyoni előnyben részesít*. De sohasem egyoldalú cselekmény. A befejezettséghez az is szükséges, hogy akinek szánva van a vagyoni juttatás, az elfogadja. *Elfogadási nyilatkozat nélkül ajándékozás nem létesülhet*. Ezt a jelleget határozottan ki kell domborítanunk, mert elengedhetetlen kellék az ajándékozáshoz az elfogadás, amely az ajándék tárgyának átruházása előtt, vele egyidejűleg vagy utólagosan következhet be; de be kell következnie, különben nincs ajándékozás⁷. Vagyoni előnyt ugyanis lehet másnak anélkül is juttatni, hogy ő azt elfogadná, sőt anélkül is, hogy csak tudna róla (például ha valaki másnak tartozását kifizeti). Azonban az ilyen egyoldalú gazdagítás ténye önmagában ajándékozást még nem állapít meg, minthogy ajándékot senkire sem lehet akarata ellenére ráerőltetni. Az ajándékozás az olyan esetekben, amikor a gazdagított fél a neki juttatott előnyhöz eleve beleegyezését nem adta, csak akkor fog létrejönni, ha ő, miután a gazdagítás tényéről tudomást szerzett, a neki juttatott előnyt elfogadja. A tényleges gazdagítás tehát magában véve csak ajándékozási szerződés ajánlatának jelentőségével bír, mely ajánlathoz azonban az ajándékozó mindaddig kötve van, amíg a megajándékozni szándékolt fél a válasz megadására szükséges szokásos időn belül meg nem adja elfogadási, vagy elutasító nyilatkozatát. Távollevő felek között pedig visszavonhatja ajánlatát gyorsabb vagy egyidejű visszavonási nyilatkozattal.

Vagyis az ajándékozás *szerződés*, tipikusan ingyenes szerződés, az ilyen szerződések alaptípusa, és egyben tulajdonátruházási kötelelem is. A szerződés célja pedig jogviszony létesítése, megváltoztatása vagy megszüntetése. Az ajándékozási szerződés jogviszonyt keletkeztet, és méghozzá kötelmi jogviszonyt, mert az egyik alany a másikkal szemben szolgáltatásra van kötelezve. A szolgáltatással szemben pedig nem áll ellenszolgáltatás. Ugyanis az ajándékozó szándékának motívumai között rendszerint a segítség, a hála, a kedveskedés fogalmi találhatóak. Ezek jóval kisebb jelentőségű jogviszonyok, mint a visszterhes szerződéstípusok, amelyben a szolgáltatással szemben ellenszolgáltatás áll. A polgári jogban az utóbbi tehát az alapvető. Ez A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) a következőképpen juttatja érvényre: „A szerződéssel kikötött szolgáltatásért - ha a szerződésből vagy a körülményekből kifejezetten más nem következik - ellenszolgáltatás jár.”⁸

⁷ Raffay Ferencz: A Magyar Magánjog Kézikönyve. Benkő Gyula Cs. és Kir. Udvari Könyvkereskedése, Budapest, 1909, 528. oldal

⁸ Ptk. 201. § (1) bekezdés

III. Az ajándékozási szerződés alanyai, tárgya és tartalma

Az ajándékozási szerződés tulajdon-átruházási szerződések körébe tartozó ingyenes, kétoldalú ügylet.

*Ajándékozási szerződés alapján az egyik fél saját vagyona rovására a másiknak ingyenes vagyoni előny juttatására köteles.*⁹

Az, hogy szerződés, fontos következményekkel jár. Az ajándék pusztán ígérete¹⁰ csupán *ajánlatnak*¹¹ tekintendő - mint az fentebb említést nyert. Az ajánlathoz az ígéretet tevő természetesen kötve van, az ajándékozási szerződés azonban csak a másik fél elfogadó nyilatkozatával jön létre¹². Az ajándékozási szerződés érvényes keletkezése létrehozza az ajándékozási kötelmet.

Konszenzuális szerződésről van szó, tehát a felek megállapodása hozza létre a szerződést. A vagyoni előnynek a megajándékozott vagyonába juttatása már a teljesítés. A szerződés létrejöttével, vagyis a megajándékozott elfogadó nyilatkozatával, a megajándékozottnak kötelmi igénye keletkezik, hogy az ajándékozó az ajándék tárgyát kiszolgáltassa. Ennek nincs nagyobb jelentősége akkor, ha az ajándékozásban való megegyezéssel egyidejűleg történik az ajándék átadása. Vagyis amikor az ígéret és annak teljesítése egybeesik. Az azonnal foganatba menő ajándékozási szerződést (*dons manuels*) *kész ajándéknak* is nevezi a jogirodalom¹³. Egyértelművé válik azonban a fentiek jelentősége, ha a szerződés megkötése és az ajándék átadása különválnak egymástól; a megajándékozott követelheti az ajándék átadását (az ajándékozó halála esetében az örökösétől).

A jogviszony alanyai

A jogviszony alanyai az ajándékozó és a megajándékozott. Mindkét pozícióban bárki alanya lehet a szerződésnek, bár általában magánszemélyek között van az ajándékozásnak nagyobb gyakorlata.

Tehát elsősorban magánszemélyek, de jogszabály nem zárja ki, hogy az ajándékozó és a megajándékozott jogi személy legyen. Jogi személyek könyvjóváírás formájában engedhetik át, illetőleg szerezhetik meg bizonyos vagyontárgyak (gépek, épületek, telephelyek stb.) tulajdon-, illetve kezelői jogát.

Adott esetben vitás lehet, hogy ki a megajándékozott. Különösen házastársaknak a szülők részéről történő megajándékozásnál fordul elő.

⁹ Ptk. 579. § (1) bekezdés. Hasonlóan határozta meg a MMT 1448. § (1) bekezdése: „Ajándékozás: ha valaki saját vagyona rovására másnak kötelezettség nélkül ingyenes vagyoni előnyt juttat és a másik azt mint ingyenest elfogadja.”

¹⁰ Az ajándékozási ígéret nem egyéb, mint az ajándékozásnak, mint kötelmi szerződésnek egy része, egy komponens eleme, a juttatni szándékozó félnek egyoldalú akaratnyilvánítása, amely mellől a másik fél elfogadó értelmű akaratnyilvánulása még hiányzik ahhoz, hogy a kettő egy konszenzusban találkozzon ajándékozási szerződést hozzon létre.

¹¹ Ajándékozási ajánlatról csak akkor lehet szó, ha az ajándékozás fogalmának minden jegyét - kivéve természetesen az elfogadást - a nyilatkozat magában foglalja.

¹² Érdekes helyzet áll elő a halál esetére szóló ajándékozásnál, ha a megajándékozott csak az ajándékozó halála után jut abba a helyzetbe, hogy az ajánlatot elfogadja. A favor testamenti elve érvényesül, így a konszenzus létrejöttnek minősül.

¹³ Villányi László: A Magyar Magánjog Rövid Tankönyve. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1941, 339. oldal

Az ajándékozás tárgya

Az ajándékozás tárgyai kimerítően nem sorolhatók fel. Ajándékozás tárgyaül szolgálhat mindaz a vagyon, ami az ajándékozó vagyonát csökkenteni és a megajándékozott vagyonát növelni alkalmas. Az pedig, hogy mi lehet a vagyon része, az mindig idő és hely kérdése. Így természetesen az, hogy mi lehet ajándék tárgya, alapvetően attól függ, hogy mi válhat egy vagyon részévé. Például a római jog szerint egy szolga elajándékozása semmivel sem más, mint egy ló odaajándékozása. Míg ma már ez elképzelhetetlen.

Az ajándékozás terjedelmének elvileg nincs korlátja, de figyelemmel kell lenni arra, hogy harmadik személyt ne sértsen az ajándékozás; így például ne arra szolgáljon, hogy hitelezői igények kielégítési alapját vonják el vele.

A szerződés tárgya *ingó* és *ingatlan* dolog, valamint *vagyoni értékű jog* (haszonélvezeti jog, használati jog, társasági jogok) egyaránt lehet. Gyakori tárgya a pénzbeli juttatás nyújtása is. Korlátolt felelősségű társaság üzletrésze is lehet ajándékozás tárgya¹⁴.

Főszabályként bármit lehet, de jogszabály korlátozásokat tehet. Az illetékes miniszter hozzájárulása szükséges levéltári anyagok vagy állami tulajdonú műkincsek ajándékozásához. A termőföldről szóló 1994. évi LV. törvény (a továbbiakban: Tft.) szerint „belföldi jogi személy és jogi személyiség nélküli más szervezet termőföld tulajdonjogát - a Magyar Állam, az önkormányzat és a közalapítvány kivételével - nem szerezheti meg.”¹⁵ Vagyis részükre termőföldet ajándékozni nem lehet. Azonban ez alól kivételt képez az egyházi jogi személy, mivel „végintézkedés, illetőleg ajándékozási, tartási vagy gondozási szerződés alapján termőföldre tulajdonjogot szerezhethet.”¹⁶

Felvetődik az a kérdés, *hogyan nem dolog vagy pénz tulajdonjogának átruházása az ajándékozási kötelelem tartalma*, akkor voltaképpen mi is a tárgya a kötelelemnek, mit is ajándékozik az ajándékozó? Így például, ha a műtőorvos műtétet végez a barátján, még nem juttatott a barátjának semmit, de ha kijelenti, hogy a műtétért nem fogad el honoráriumot, vagyis azt elengedi, és ezt a megoperált barátja elfogadja, akkor már bekövetkezett a juttatás, de ezzel együtt az ajándékozás is. Ez esetben az orvosi munka, az operáció elvégzése, vagy a beteg egészségének helyreállítása jelenti-e a szerződés tárgyát? Vagy például egy énekes, aki ingyen énekel egy estélyen, a végzett művészi munkát, vagy a műélvezetet adja ajándékba?

A válasz pedig az, hogy az ajándékozási kötelelem tárgya mindezeknek a szolgáltatásoknak az ellenértéke és nem pedig maguk e szolgáltatások. Tehát az ajándékozó ezekben - a dolog vagy pénzajándékozáson kívüli - esetekben, nem a dolog használatát, nem a végzett munkát ajándékozza, mert ameddig csak ezek a ténybeli jelenségek léteznek, történtek meg, addig ezekkel szemben fennáll a másik fél tartozása, amely kiegyenlítő hatásával a vagyoni értékű előnyt kizárja. Ezeknek ellenértékét ajándékozza az ajándékozó, ha az elfogadott ajándékozási nyilatkozatával a neki különben járó ellenérték nyújtását tartalmazó kötelemet szünteti meg. Megállapítva azt, hogy az ajándékozási kötelelem tárgya nem az ajándékozó által nyújtott vagyoni értékű szolgáltatás, illetve bármely ilyen magatartás, hanem ennek ellenértéke: ebből a megállapításból azt a következtetést

¹⁴ Bírósági Határozatok 2002. évi 657. számú eseti döntés

¹⁵Tft. 6. § (1) bekezdés

¹⁶ Tft. 6. § (2) bekezdés

lehet levonni, hogy a dolog vagy pénzájándékozáson kívüli egyéb ajándékozás eseteiben az ajándékozás nem egyéb, mint tartozáselengedés¹⁷.

Nem kötelező tehát, hogy az ajándékozás jogi hatálya tulajdonátruhásában nyilvánuljon meg. Így beszélhetünk szűkebb értelemben vett, illetve tágabb értelemben vett ajándékozásról, például kamatmentes kölcsön, szerződési térítésmentes szolgálat, lakáshasználat stb. ezek az ingyenes szerződések külön nevesítésű szerződéseknek tekinthetők. Tágabb értelemben viszont ajándékozásnak minősülhetnek, hiszen az ajándékozó vagyonának rovására, a megajándékozott vagyonának növekedésére irányuló jogügyletek.

A *Legfelsőbb Bíróság 81. számú Polgári Kollégiumi állásfoglalása* szerint gyakran előfordul, hogy a felmenő a lemenőjét a saját vagyona rovására úgy akarja ingyenes vagyoni előnyhöz juttatni, hogy az olyan meghatározott vagyontárgyat (ingót vagy ingatlant) kapjon, amely még az ő tulajdonában sincs, hanem harmadik személytől kell megvásárolni. Ebben a felmenő és a lemenő teljesen egyetértenek, s a lemenőt a kérdéses vagyontárggyal tekintik megajándékozottnak, de az általános életfelfogás is az, hogy a felmenő és lemenő a meghatározott vagyontárgyra irányuló ajándékozási szerződés lebonyolításának a módját egyszerűsítette le. Történhet ez a lebonyolítás úgy, hogy a felmenő jár el az alkudozásnál, és ő fizeti ki az eladónak a vételárat, de a szerződésbe vagy a számlába a lemenőt íratják be vevő félként. De történhet úgy is, hogy a felmenő a határozottan megjelölt ingó vagy ingatlan vagyontárgy vételéhez szükséges pénzüsszeget a lemenő rendelkezésére bocsátja azzal a meghagyással, hogy ez mint vevő kösse meg a szerződést. A lényeg mindkét esetben ugyanaz: a felmenő és a lemenő akarata teljesen egyezik, és a köztük létrejött ajándékozási szerződés így meg fogantatba.

Az említett ajándékozási szerződések egyes mozzanatai tehát mind gazdaságilag, mind jogilag teljes egységben vannak, az ajándék tárgya maga a vagyontárgy, amelyhez a felmenő vagyonának a rovására a lemenő ingyenesen hozzájutott. Ehhez képest olyankor, amikor a lemenő később meghal, és az ági öröklés egyéb feltételei fennállnak, az ilyen vagyontárgyat ági jellegűnek kell tekinteni.

A Ptk. 613. § (2) bekezdése az örökhagyó halálakor meg nem levő (átruházott, veszendőbe ment, felhasznált stb.) vagyontárgyakat vonja ki az ági öröklés köréből. Az állásfoglalás azonban nem ilyen esetet érint, mert nem az ingyenesen juttatott vagyontárgy felhasználásáról, hanem arról van szó, hogy a felmenő a juttatás egyszerűbb jogtechnikai lebonyolítása érdekében a mástól megvett dolog vételárat bocsátotta a megajándékozott lemenő rendelkezésére, illetőleg ő fizette azt ki a megajándékozott lemenő helyett. Az ajándék tárgya tehát maga a dolog, s az eredeti állapotában meg is van, ági jellege ezért változatlanul fennáll.

Az, hogy a Ptk. 579. § (2) bekezdése ingatlan ajándékozásának érvényességéhez a szerződés írásba foglalását írja elő, az állásfoglalás helyességét nem érinti, mert az írásbeliség a közvetlenül átruházó és szerző fél között ebben az esetben is fennáll, a tulajdonátruházás tehát írásbeli szerződésen alapul, az ingatlan azonban a felmenőtől származó ajándék címén kerül a lemenő tulajdonába.

A Ptk. 365. § (3) bekezdésében és XXV. számú Polgári Elvi Döntésben foglalt alaki követelmények tehát megvalósultak akkor, ha az eladó és a megajándékozott között létrejött szerződés ezeknek megfelel. Az ajándékozó felmenő és a megajándékozott lemenő közti vonatkozásban pedig ilyenkor is

¹⁷ Kauser Lipót: *Definitio a magánjogban*. A Magyar Jogászegylet Kiadása, Budapest, 1935, 114-116. oldal

vitathatatlanul fennáll a Ptk. 611. § (1) bekezdésében az ági jelleg ismérveként megjelölt ingyenes juttatás esete.

A kifejtettek természetesen a Ptk. 611. § (2) bekezdése szerint a testvértől vagy a testvér leszármazójától eredő ingyenes juttatás esetére is vonatkoznak.

Ajándéknak minősül, ha az önkormányzati bérlakást az abban bérlőként bentlakó és vásárlási joggal rendelkező szülő saját pénzeszközeinek felhasználásával, de holtig tartó haszonélvezeti jogát kikötve vásárolja meg az ingatlanban ténylegesen bentlakó - a maga személyében vásárlási joggal azonban nem rendelkező - gyermeke részére úgy, hogy az adásvételi szerződés alapján az ingatlan tulajdonjogát a gyermek szerzi meg, a vételár kifizetését azonban az eladóval szemben a bérlő szülő vállalja magára.

Ez a szerződéses konstrukció a harmadik személy javára szóló szerződésnek¹⁸ felel meg, amelynek alapján a szülő a saját vagyona rovására az ingatlan haszonélvezettel terhelt tulajdonjogának a gyermeke részére történő ingyenes juttatását vállalja. Mindebből az következik, hogy az ajándék tárgyát nem az ingatlan vételárának kifizetéséhez felhasznált készpénz, hanem a szülő holtig tartó haszonélvezeti jogával terhelt ingatlan tulajdonjoga képezi. Az ingatlan tehát nem az ajándék helyébe lépett értéknek, hanem az ajándék tárgyának minősül¹⁹.

Az ajándékozási szerződés tartalma

Az ajándékozási szerződés az ajándékozó számára kötelezettséget állapít meg: a saját vagyona rovására köteles a megajándékozottnak (*donatarius*) ingyenes vagyoni előnyt juttatni.

Fogalmi elem, hogy *a megajándékozott ellenszolgáltatás nélkül vagyoni előnyhöz jut*. A juttatás tehát csak akkor minősül ajándékozásnak, ha az a másik felet gazdagítja. Immateriális javakban való ingyenes részesítés magában véve nem ajándékozás, csak annyiban lehet azzá, amennyiben a részesítettet olyan kiadásoktól kíméli meg, amelyeket különben neki magának kellene tennie. A vagyoni előny lehet *tevéleges*²⁰ (dolog átadása, követelés engedményezése), ha a megajándékozott vagyona az előnynyújtással növekszik. Ezzel egyidejűleg pedig az ajándékozó vagyona pozitív irányban csökken, tehát az actívák közül bizonyos részek az ajándékozás folytán kiválnak. A vagyoni előny lehet *nemleges* is, ha tehertől, kötelezettségtől szabadul, kiadástól mentesül; vagyis, ha az előny abban van, hogy a vagyon nem kevesebbedik, ami nélkül vagyoncsökkenés következne be. Ilyen például más tartozásának kifizetése, vagy utazási költségnek más helyett történő előre kifizetése. Ugyanis gazdagodás a kiadás megtagadása, a nem szegényedés, ha ez más közreműködése következtében áll be. Ez esetben az ajándékozó vagyona negatív irányban csökken.

A meglévő vagyon nem csak a már valóban létező vagyont jelentheti, hanem hozzászámítható az ajándékozás időpontja szerint bár még jövőbeli, de bizonyos, sőt esetleges (eventuális) és feltételes

¹⁸ Ptk. 233. §

¹⁹ Bírósági Határozatok 1988. évi 370. számú eseti döntés

²⁰ Más terminológia szerint igenleges.

jövedelmet, illetőleg hozadékot is. Például jövőben lejárandó kikötött kamat elajándékozása²¹. Ezzel ellentétes vélemény, hogy ajándékozás tárgya csak meglévő vagyon vagy követelés lehet, jövőbeni, azaz remélt vagyon elvben nem²².

Nem ajándékozás az olyan előnyben részesítés, amelynek *nincs vagyoni értéke*, például házi hangversenyen való részvétel megengedése²³. A szívességből való kezességvállalás, és a zálogadás sem ajándékozás, mert ezáltal sem az adós, sem a hitelező nem gazdagodik. A vételi jog gyakorlásának egyoldalú lemondó nyilatkozattal való átengedése nem minősül ajándékozásnak²⁴. Nem ajándékozás az örökségről való lemondás, valamint a valószínű szerzéstől való tartózkodás sem, például ha valaki nem fogad el egy kedvező szerződési ajánlatot azért, hogy a szerződést más köthesse meg, vagy valamely szolgalmi jog gyakorlásának felhagyása, elállás a kereseti jogtól. Ezen utóbbi esetekben a másnak a magunk rovására történő gazdagítása mint az ajándékozásra rávalló elem fellelhető, de az elfogadás hiánya miatt ajándékozási szerződésről nincs szó²⁵. Vagyoni előnyt jelenthet a passzív magatartás is. Például, ha követelésemet elévülni hagyom, helytelen ítélet ellen szándékosan nem fellebbezek, a rám szállott örökséget visszautasítom. Ezen esetekben sem lehet szó ajándékozásról, mert ugyan a vagyongyarapodást, illetőleg a másik oldalon bekövetkező vagyonsökkentést ki lehetne mutatni, azonban az ajándékozás legfontosabb szabályait, így a visszavonásra vagy az ajándékozó szavatosságára vonatkozókat, nem lehetne alkalmazni²⁶. Bíróilag nem érvényesíthető kötelezettségnek (például játékadósságnak) önkéntes teljesítése sem lehet ajándékozás, mert a kötelezettséget, mint létezőt, azon az erkölcsi alapon, melyen minden naturális kötelem áll, teljesíteni kell s ekként az ingyenességet felvenni nem lehet.

Nem jelent ajándékozást önmagában a *szolgáltatás és az ellenszolgáltatás között mutatott értékkülönbség sem*. Előfordul ugyanis, hogy az egyik fél szolgáltatásával szemben áll ellenszolgáltatás, de az lényegesen kisebb mértékű. (A megajándékozottnál felmerülő költségek sohasem minősülhetnek ellenszolgáltatásnak.) Ez esetben vegyes szerződés jön létre (negotium mixtum cum donatione), amit a körülményekből, ha az ajándékozási szándék nem is volna kifejezve, legtöbbször következtetni lehet²⁷. **Ajándékozással vegyes adásvételi szerződés**ről akkor lehet szó, ha a kötelezettet legalább részben az ajándékozás szándéka vezette, de bizonyos ellenértéket mégis kapott. Vagyis például, ha a vételárat a szerződésben a közeli rokoni, baráti kapcsolatra tekintettel vagy egyéb okból tudatosan állapították meg a felek túl alacsonyan, és az eladó oldalán az ajándékozás szándéka megállapítható. Ilyenkor az ellenérték erejéig a visszerthes ügylet szabályai irányadók, ezt meghaladóan az ajándékozás szabályai érvényesülnek. Például a szülő egyik gyermekének kedvezésből az 16.000.000 Ft. értékű ingatlant 6.000.000 Ft. értéken adja el: ebben az esetben ez a gyermek 10.000.000 Ft. értékkel megajándékozottnak tekintendő²⁸.

²¹ Kolosváry Bálint: A Magyar Magánjog Tankönyve II. kötet. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1911, harmadik átdolgozott kiadás, 199. oldal

²² Szalma József: Az ajándékozási szerződés. In: Jogtudományi Közlöny. 2004. évi LIX. évfolyam 5. szám, 172. oldal

²³ Azonban a már belépődíjjal rendezett hangverseny esetében a belépődíj elengedése vagyoni előnyjuttatásnak minősül.

²⁴ Bírósági Határozatok 2002. évi 181. számú eseti döntés

²⁵ Kolosváry Bálint: A Magyar Magánjog Tankönyve II. kötet. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1911, harmadik átdolgozott kiadás, 198-199. oldal

²⁶ Kolosváry Bálint: A Magyar Magánjog Tankönyve II. kötet. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1911, harmadik átdolgozott kiadás, 199-200. oldal

²⁷ Például ha a szolgáltatott ellenérték az átruházott vagyon értékével és jövedelmével szemben jelentéktelen.

²⁸ Ha a szülő ingatlanát ingyen ruhazza át gyermekére és ezért csak olyan életjáradékot köt ki magának, amely az ingatlan hasznáiból kikerül: az nem is vegyes, hanem tiszta ajándék.

(Az ajándékozással vegyes szerződések *különös esete* az, amikor a megajándékozott a részleges ellenszolgáltatást nem az ajándékozó, hanem harmadik személy javára köteles teljesíteni. A jogviszony ilyenkor hasonlóan alakul, mint az örökgyógyó, az örökös és a hagyományos között; itt is a juttatásban részesülő a juttatott érték egy részét (illetve e rész egyenértékét) harmadik személynek köteles juttatni és az utóbbi a szolgáltatás követelésére közvetlenül jogot szerez. Az ilyen ügyletet - Grosschmid nyomán - élők közötti hagyománynak szokás nevezni (legatum inter vivos); ez a harmadik személy javára szóló szerződés egyik fajtája²⁹.)

Adott esetben fontos lehet annak megállapítása, hogy a szerződés ajándékozással vegyes szerződésnek minősül-e. Ugyanis „ha a szolgáltatás és ellenszolgáltatás között anélkül, hogy az egyik felet az ajándékozás szándéka vezetné, a szerződés megkötésének időpontjában feltűnően nagy az értékkülönbség, a sérelmet szenvedő fél a szerződést megtámadhatja”³⁰. Tehát nem támadható meg a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás közötti feltűnő aránytalanság alapján az ajándékozással vegyes visszerthes szerződés.³¹

A korábbi tudomány³² fogalmi jegyül hangsúlyozta, s a fogalomba fel is vette az ajándékozási szándékot (animus donandi)³³.

*Az ajándékozási szerződésnek nem érvényességi feltétele az „ajándékozom” és „elfogadom” kifejezések használata: elegendő ha az okirat egész tartalmából felismerhető, hogy a felek szerződési akarata az ingatlan tulajdonjogának ingyenes átruházására irányul*³⁴.

A saját vagyona rovására kifejezés jelentése

Ajándékozásról csak akkor beszélünk, ha a vagyoni előnyt az ajándékozó a saját vagyona rovására nyújtja. Azaz az olyan előnyben részesítés, amely a saját vagyont nem apasztja, nem ajándékozás. Vagy saját vagyonát csökkentse, vagy saját, olyan személyes szolgáltatását nyújtsa ingyenesen, amelyet ellenszolgáltatás mellett szokott végezni³⁵.

Kauser Lipót fölöslegesnek és hibásnak tartotta a MMT-ben megfogalmazott *saját vagyona rovására* elemet, melyet alkalmaz a Ptk. is. Mégpedig azért, mert a definíció ezzel esetleg kirekeszti a sikkasztott vagyonból, vagy a kölcsönkapott vagyonból kapott ingyenes juttatásokat az ajándékozás köréből. Például a sikkasztó, vagy a tolvaj a sikkasztott, illetve lopott dolgot juttatja ingyenesen

²⁹ Villányi László: A Magyar Magánjog Rövid Tankönyve. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1941, 342. oldal

³⁰ Ptk. 201. § (2) bekezdés

³¹ Az ajándékozási szándék fennállása a szerződésnek - a szolgáltatás és ellenszolgáltatás feltűnő értékaránytalanságára alapított - megtámadását kizárja. [Bíróági Határozatok 2004. évi 149. számú eseti döntés]

³² Lásd: Kolosváry Bálint: A Magyar Magánjog Tankönyve II. kötet. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1911, harmadik átdolgozott kiadás, 201. oldal

³³ Más vélemény szerint az ajándékozási szándék azonban magában csak szubjektív mozzanat, erkölcsi ok és nem külön alkotóelem, ami különben is benne van a vagyoni előnynek ingyenes juttatásában.

³⁴ Bíróági Határozatok 1995. évi 33. számú eseti döntés

³⁵ Személyes szolgáltatások általában nem szolgálhatnak ajándékozás tárgyául; amelyekéért azonban rendszerint díjazás jár, lehetnek ajándék tárgyai. Például pervitel, valamely mű elkészítése, ingyen gyógykezelés, ügyvédi munka ingyen vállalása.

jóhiszemű harmadik személynek, mely esetekben a juttatás nem esik a juttató saját vagyona rovására.

Véleménye szerint a vagyon szónak kétféle értelme van. Érthető először ez alatt az illető juttatónak ún. *bruttó vagyona*, vagyis mindazon vagyontárgyak összessége, amelyekre tényleges hatalma és rendelkezésének lehetősége kiterjed. Tehát azok a vagyontárgyak is, amelyek idegen tulajdonban vannak, de amelyeket az illető juttató akár jogosan, akár jogtalanul tényleges hatalma alatt tart. Másrészt érthető ez alatt az illető juttatónak tiszta, ún. *nettó vagyona*, vagyis az általa tényleges hatalma alatt tartott vagyonból az adósságok és a másoknak visszaadandó vagyontárgyak, illetve ezek értékének levonása után fennmaradó rész.

Adott esetben így nem eldönthető, hogy a vagyon szó két értelme közül melyik alkalmazandó. Ez jogbizonytalanságot okoz, ezért nem kívánatos eleme a fogalomnak³⁶.

Az ingyenesség

Az ajándékozás genus proximum-a a kétoldalú jogügylet, tehát: szerződés. Ezután kell megkeresni a differentia specifica-t, vagyis azt a fogalmi elemet, amely a definiálandó fogalmat a genus proximumtól megkülönbözteti, ez utóbbinak körén belül egy külön kategóriává teszi.

Ez nem más, mint az *ingyenesség, visszteher nélkülség*. Az hogy csak az egyik szerződő fél vállal kötelezettséget, a másikkal szemben kötelezettsége nem keletkezik.

Az ingyenesség az a tulajdonság, ami az ajándékozást a szerződésektől ezek fogalmának körén belül megkülönbözteti. Például: miben különbözik az ajándékozás az adásvételtől? Abban, hogy az adásvételben mindkét szerződő fél kölcsönösen kötelezi magát valamely vagyoni értéknek a másik fél javára való szolgáltatására, míg az ajándékozásban csak az egyik fél vállalja e kötelezettségek egyikét, másik fél ellenben semmiféle kötelezettséget nem vállal, és szerződési akaratnyilvánítása csak arra szorítkozik, hogy a másik fél ajánlatát elfogadja.

Tehát: az ajándékozás olyan szerződés, amelyben az egyik fél kötelmet vállal a másikkal szemben, akinek viszont a kötelemvállalóval szemben kötelme nem keletkezik.

Azért szükséges kifejezésre juttatni azt, hogy a szerződésben a kötelemvállaló féllal szemben álló félnek a kötelemvállalóval szemben nem keletkezik kötelme, mert harmadik személyekkel, mint például a kötelemvállaló hitelezőjével, a kötelesrészre jogosítottal, az özvegyvel szemben esetleg igenis keletkezik kötelme³⁷.

Alapvető fogalmi elem tehát az ingyenesség. Az ajándékozásért semmiféle ellenszolgáltatás nem járhat³⁸. A felek szándékának ingyenes juttatásra kell irányulnia³⁹. Erre szolgál például a következő bírósági határozat: „A Ptk. 579. § (1) bekezdése értelmében ajándékozási szerződés alapján az egyik fél saját vagyona rovására a másikkal ingyenes vagyoni előnyt juttat. A felek esetében azonban

³⁶ Kauser Lipót: Definitio a magánjogban. A Magyar Jogászegylet Kiadása, Budapest, 1935, 99-102. oldal

³⁷ Kauser Lipót: Definitio a magánjogban. A Magyar Jogászegylet Kiadása, Budapest, 1935, 110-111. oldal

³⁸ Ezért nem ajándékozás a hitelezővel szemben, ha valaki a fizetése képtelen adós helyett a tartozást kifizeti, mert a hitelező azt nem ingyen, hanem követelése fejében kapja meg.

³⁹ Az ajándékozás minőségét nem szünteti meg az a körülmény, ha az ajándékozó az előnyt ki nem kötött viszonyos előny reményében, tehát nem önzetlenül, hanem spekulációból nyújtotta a másikkal.

egyértelmű, hogy a felperes nem ingyenesen adott át az alpereseknek az ingatlan eladási árából 620.000 forintot, hanem azt azzal a kötelezettséggel adta, hogy a részére alakítsanak ki egy lakrészt, és ott élete végéig gondozzák. A szerződés tehát nem ingyenes, hanem visszterhes. A Ptk.-ban nem szabályozott, jellegénél fogva gondozási szerződés volt.”⁴⁰

A saját vagyon rovásával és az ingyenességgel kapcsolatos eset például, hogy nem valósul meg ajándékozás akkor, ha a bérlő az önkormányzati bérlakását a leszármazója részére úgy vásárolja meg, hogy holtig tartó haszonélvezeti jogát fenntartja és a kedvezményes vételárát a leszármazó fizeti. Ugyanis a lakás tényleges forgalmi értéke és a kikötött vételár közötti különbség egyrészt nem a bérlő vagyona terhére történő juttatást valósít meg, másrészt pedig e juttatás nyújtására nem ingyenesen, hanem a lakáshasználat változatlan feltételekkel történő biztosításának a vevő által történő átvállalása fejében, tehát visszterhesen került sor. Önmagában a bérlőt megillető elővásárlási jog - forgalomképesség, illetőleg a vételár befolyásolására való képesség hiányában - vagyoni értéket nem képvisel. Természetesen, ha a bérlő elővásárlási jogával élve megvásárolja a leszármazó részére saját vagyonából az önkormányzati tulajdonú lakást, akkor az ajándékozásnak minősül⁴¹.

Az ajándékozási kötelem harmadik személyekre vonatkozással - *hatálytalanság*

Az ajándékozás joghatásai harmadik személyeket is érinthetnek. Így az ajándékozó kötelesrészre jogosult véreit, ha az ajándékozó hagyatékából a kötelesrész ki nem telik; valamint az ajándékozó hitelezőit, amennyiben az ajándékozás a fedezeti alapot elvonja.

Különösen figyelembe kell venni azt a szerződésekre vonatkozó általános szabályt, mely szerint „az a szerződés, amellyel harmadik személy igényének kielégítési alapját részben vagy egészben elvonták, e harmadik személy irányában hatálytalan, ha a másik fél rosszhiszemű volt, vagy reá nézve a szerződésből ingyenes előny származott”⁴².

Az áruk esetenként ellenérték nélkül, ingyenesen is gazdát cserélhetnek. Főszabály azonban a visszterhesség, az ingyenesség kivétel. Az ingyenességet, ha a visszterhesség vitatott, annak kell bizonyítania, aki arra hivatkozik. Ha ez a bizonyítás nem sikerül, a szerződést visszterhesnek kell elfogadni. Ezt jelenti a visszterhességnek polgári jogunkban érvényesülő vélelme. A visszterhesség vélelme irányadó a közeli hozzátartozók közötti jogügyletekre is: az általános szabály alóli kivételeket a törvény külön kiemeli⁴³. Ilyen kivétel az alábbi: „Ha valaki a hozzátartozójával vagy a vele összefonódásban levő gazdálkodó szervezettel, továbbá ha a gazdálkodó szervezet a tagjával vagy vezető tisztségviselőjével, illetve annak hozzátartozójával köt ilyen szerződést, a rosszhiszeműséget, illetőleg az ingyenességet vélelmezni kell. Ugyancsak vélelmezni kell a rosszhiszeműséget és az ingyenességet az egymással közvetlen vagy közvetett összefonódásban nem álló, de azonos személy

⁴⁰ Bírósági Határozatok 1995. évi 23. számú eseti döntés

⁴¹ Bírósági Határozatok 1999. évi 20. számú eseti döntés

⁴² Ptk. 203. § (1) bekezdés

⁴³ Bírósági Határozatok 1997. évi 527. számú eseti döntés

vagy gazdálkodó szervezet befolyása alatt működő gazdálkodó szervezetek egymás közti szerződéskötése esetén.”⁴⁴

Tévedés, megtévesztés, fenyegetés⁴⁵

Az ajándékozási szerződés is lehet semmis vagy megtámadható az általános szabályok szerint. Ilyen esetben az **érvénytelenség** jogkövetkezményeit kell alkalmazni⁴⁶. Azonban figyelemmel kell lenni arra, hogy:

*Ingyenes szerződés esetében tévedés, megtévesztés vagy fenyegetés címén a szerződést akkor is meg lehet támadni, ha e körülményeket a másik fél nem ismerhette fel.*⁴⁷

A feltételek enyhébb megfogalmazását az magyarázza, hogy a másik fél érdeke ilyen szerződések esetén kevésbé igényel védelmet, elvileg szélesebb teret lehet engedni az akarati elvnek. Az ajándékozás tévedés címén való megtámadása önálló igényben, az ajándékozási szerződés szabályai között, mint az ajándék visszakövetelése nyert megfogalmazást, az ajándék visszakövetelése nem érvényességi kérdés⁴⁸. Az ítélkezési gyakorlat alapján lényeges kérdésben való tévedésnek minősül, ha az ajándékozó tévedett a tekintetben, hogy a megajándékozott méltó az ingyenes juttatásra⁴⁹.

Jóerkölcsbe ütköző ajándékozási szerződés semmissége

*Semmis a szerződés, ha nyilvánvalóan a jóerkölcsbe ütközik.*⁵⁰

A bíróság jóerkölcsbe ütközőnek találta a következő esetet. A tényállás szerint a felperesek benyújtott földkiadási kérelmével érintett perbeli tanya körüli ingatlant a földkiadó bizottság I. r. alperes részére adta ki. A tulajdonjog bejegyzését követően I. r. alperes az ingatlan tulajdonjogát II. r. alperesre ruházta ajándékozási szerződés útján. A földkiadó bizottság határozatát a felperesek fellebbezése folytán az eljáróhatóságok megsemmisítették, és az I. r. alperes tulajdonjogának törlése mellett új eljárás lefolytatását rendelték el. Az I. r. alperes tulajdonjoga azonban az ingatlan-nyilvántartásból nem volt törölhető, mert azt az ajándékozási szerződéssel időközben a II. r. alperes megszerezte, ezért a hatósági eljárás felfüggesztésre került. Felperesek keresetükben az alperesek között létrejött ajándékozási szerződés érvénytelenségének megállapítását kérték. Arra hivatkoztak,

⁴⁴ Ptk. 203. § (2) bekezdés

⁴⁵ Akaratban fellelhető megtámadási ok a tévedés, a megtévesztés, valamint a jogellenes fenyegetés.

⁴⁶ Az akarat hiánya, az akarat szabadságát kizáró körülmények éppen úgy érvénytelenné teszik, mint bármely más szerződést.

⁴⁷ Ptk. 210. § (5) bekezdés

⁴⁸ Menyhárd Attila: A szerződés akarathibák miatti érvénytelensége. In: A Szladits Szeminárium Kiadványai 1. Budapest, 2000

⁴⁹ Bírósági Határozatok 1988. évi 226. számú eseti döntés

⁵⁰ Ptk. 200. § (2) bekezdés

hogy az ajándékozásra azért került sor, mert a földkiadó bizottság mellett dolgozó I. r. alperes tudomást szerzett fellebbezésükről, ezért az ajándékozási szerződés színlelt, és jóerkölcsbe is ütközik. A jogerős ítélet indokolása szerint a földkiadási kérelmet benyújtó felperesekkel, mint tanyatulajdonosokkal A földrendező és földkiadó bizottságokról szóló 1993. évi II. törvény 11. § (3) bekezdése alapján közölni kellett volna az I. r. alperes javára szóló határozatot, mert a felpereseket fellebbezési jog illette meg a tanya körüli földre vonatkozóan. Az I. r. alperesnek mint a földkiadó bizottsággal munkakapcsolatban álló személynek tudomása volt a felperesek kérelméről, majd fellebbezéséről, ezért a közeli hozzátartozójával kötött, a földhivatalhoz késve benyújtott szerződés a társadalmi közfelfogással is ellentétes. A szerződés megkötése és annak az ingatlan-nyilvántartásba történő benyújtása között fél év telt el, a tulajdonjog bejegyzése azonban rövid időn belül megtörtént. Az ügyvéd megbízását és a szerződés ingatlan-nyilvántartásba történt benyújtását megelőzően került sor arra, hogy a földkiadó bizottság határozatát a Földművelésügyi Hivatal megsemmisítette. Ebből következően az alperesek a szerződéskötéssel azt kívánták elérni, hogy abban az esetben, ha a közigazgatási eljárás az I. r. alperes számára kedvezőtlenül dőlne el, az eredeti állapot ne legyen helyreállítható, ezért az ajándékozási szerződés mint jóerkölcsbe ütköző a Ptk. 200. § (2) bekezdésének másodikfordulata alapján semmis⁵¹.

⁵¹ Bírósági Határozatok 2001. évi 572. számú eseti döntés

IV. Az ajándékozás alakszerűsége

Az ajándékozási szerződés alakjára nézve a Ptk. nem tartalmaz különleges intézkedéseket. Alakszerűsége a szerződés tárgyától függ, az determinálja; vagyis különbséget kell tenni ingó és ingatlan ajándékozása között⁵².

Ingó dolog ajándékozása általában nincs alakszerűséghez kötve. Az ajándékozási szerződés értékétől függetlenül érvényes: akár írásban, akár szóban állapodtak meg, vagy akár szerződési akaratukat ráutaló magatartással juttatták kifejezésre.

Ingatlan ajándékozása esetén előtérbe kerülnek a forgalom fokozottabb biztonsága, a felek érdekeinek fokozott védelme, valamint az ingatlan-nyilvántartás zavartalanságához és megbízhatóságához fűződő érdekek⁵³. Ezért a Ptk. kimondja, hogy:

*Ingatlan ajándékozásának érvényességéhez a szerződés írásba foglalása szükséges.*⁵⁴

Ingatlan ajándékozásánál is ingatlan tulajdonjogának átruházása történik, így a tulajdonszerzéshez az ingatlan-nyilvántartásba való bejegyzés szükséges⁵⁵. Ingatlan-nyilvántartási bejegyzésre alkalmatlan az átruházni kívánt ingatlanhányadot pontatlanul megjelölő ajándékozási szerződés. Az ingatlanhányad pontos megjelölése az okiratban az Ingatlan-nyilvántartásról szóló 1972. évi 31. törvényerejű rendelet szerint lényeges tartalmi elem, amelyet csak módosító szerződéssel, azaz új okirat készítésével lehet korrigálni. A Ptk. 240. § (1) bekezdése értelmében a felek közös megegyezéssel módosíthatják szerződésüket, a módosítás alakiságára pedig az alapszerződésre előírtak az irányadóak. Tehát az ingatlan-nyilvántartáson tulajdonosváltozás átvezetésére csakis a vonatkozó jogszabályok maradéktalan betartása és betartatása - tehát a hozzá a bejegyzés alapjául benyújtott okiratok eszerinti vizsgálata - alapján kerülhet sor. Az ingatlanhányad pontatlan szerződési meghatározására - mint lényeges tartalmi hiányosságra - tekintettel a változás átvezetése az ingatlan-nyilvántartáson nem elvégezhető⁵⁶.

Az ingatlanajándékozási előszerződés érvényességéhez annak írásba foglalása szükséges⁵⁷.

Azok a szabályok, melyek a szerződés alakszerűsége szempontjából általában irányadók ingatlan tulajdonának átruházására, megfelelően alkalmazandók ajándékozás esetén is⁵⁸. A törvény szerint az

⁵² Jogtörténetileg ezen kívül még két megoldás különböztethető meg. Az egyik szerint bizonyos értékhatáron felül minden ajándékozás az előírt alakban kötendő meg, míg az ezen értékhatárt meg nem haladó ajándékozások alakszerűtlenül jöhetnek létre. A másik megoldás nincs tekintettel az ajándékozás értékére, hanem különbséget tesz aszerint, hogy az ajándékozás azonnal fogantatba megy-e, vagy fogantatosítása a jövőben fog megtörténni, és alaki kelléket csak az utóbbi esetre ír elő. A római jog az előbbi utat követte, mivel 500 solidust meghaladó ajándékozásnál bírói insinuatió volt szükséges.

⁵³ A lakásszükséglet kielégítésére alkalmas ingatlanok élénk forgalma is előtérbe helyezi azokat az érdekeket, amelyek az ingatlanok forgalmának biztonságához fűződnek.

⁵⁴ Ptk. 579. § (2) bekezdés

⁵⁵ Jobbágyi Gábor - Fazekas Judit: Kötelmi Jog. Szent István Társulat, Budapest, 2004, 379. oldal; valamint Lenkovics Barnabás: A Polgári Jog Vázlata II. Eötvös Loránd Tudományegyetem, Jogi Továbbképző Intézet, Budapest, 1997, 69. oldal

⁵⁶ Bírósági Határozatok 2002. évi 415. számú eseti döntés

⁵⁷ Bírósági Határozatok 2001. évi 121.I. számú eseti döntés

⁵⁸ „Ha jogszabály vagy megállapodás írásbeli alakot rendel, legalább a szerződés lényeges tartalmát írásba kell foglalni. Ha az írásbeli alakot jogszabály rendeli, és a szerződő fél nem tud vagy nem képes írni, a szerződés érvényességéhez közokirat vagy teljes bizonyító erejű magánokirat szükséges. Ha jogszabály vagy a felek megállapodása a szerződés érvényességét

alakszerűséghez kötött szerződés lényeges tartalmát kell írásba foglalni. Arra azonban nem ad közelebbi útmutatást, hogy mit kell lényegesnek tekinteni. Ezt a hiányt tölti ki az ingatlan-átruházási szerződés érvényességéről szóló XXV. számú Polgári Elvi Döntés⁵⁹. Mely szerint az ingatlan tulajdonjogának átruházására irányuló szerződés érvényes létrejöttéhez a tartalmi követelmények szempontjából szükséges - és egyben elegendő -, ha a szerződésről készült okirat tartalmából a felek személye mellett az ingatlan tulajdonjogának átruházását célzó akaratnyilvánítását kitűnik, továbbá ha az okirat tartalmazza az ingatlannak és az ellenszolgáltatásnak a megjelölését, vagy ha az átruházás ingyenes, ez az okirat tartalmából megállapítható. Egyéb kérdésben létrejött megállapodás írásba foglalásának elmaradása a szerződés érvényességét nem érinti még akkor sem, ha az ebben való megállapodást bármelyik fél lényegesnek minősítette is. Az a szerződés, amelyet a felek nem foglaltak írásba, vagy amely bár írásba foglalása megtörtént - nem tartalmazza az előbb felsorolt elemeket, semmis, mivel „jogszabály a szerződésre meghatározott alakot szabhat⁶⁰. Az alakiság megsértésével kötött szerződés - ha jogszabály másként nem rendelkezik - semmis”⁶¹. Gyakran megtörténik, hogy az ingatlan adásvételére vonatkozó szerződésben a felek a közöttük létrejött megállapodás valódi tartalmától eltérően tüntetik fel az eladott ingatlan vételárát. A valóságos vételártól eltérés - a vagyonátruházási illeték csökkentése céljából - rendszerint úgy jelentkezik, hogy a felek alacsonyabb vételárát tüntetnek fel. Előfordul azonban a valóságosnál nagyobb vételár feltüntetése is, különösen akkor, ha a felek az adásvételi szerződéssel a részbeni ajándékozást kívánják leplezni. Az ilyen színlelt szerződés érvényes ugyan, de illetékjogi és büntetőjogi következményekkel járhat. Ezért, ha az illetékrövidítési célzattal a vételár színlegessége megállapítást nyer, a bíróságnak feladata, hogy az illetékügyi hatóságot minden esetben értesítse.

Az érvényességnek nem feltétele, hogy a felek a megállapodást közokiratba vagy teljes bizonyító erejű magánokiratba foglalják, kivéve ha ezt külön jogszabály írja elő. Ilyen külön jogszabály a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény (a továbbiakban: Csjt.) 27. § (3) bekezdése, amely szerint a házastársak egymással kötött ajándékozási szerződésének érvényességéhez ingatlan esetében mindig közokirat vagy jogi képviselő által ellenjegyzett magánokirat szükséges. Ez a rendelkezés nem vonatkozik az életközösség megszakadása után a házastársi közös vagyon megosztása tárgyában létrejött megállapodásra⁶². Érvényesnek tekintendő a házastársak közötti ingó dolog ajándékozása, ha az ajándék átadása megtörtént, mivel a teljesítés kollaudálja a szerződést.

megszabott alakhoz köti, az ilyen alakban kötött szerződés megszüntetése vagy felbontása is csak a megszabott alakban érvényes. A szerződésnek a megszabott alak mellőzésével történt megszüntetése vagy felbontása is érvényes, ha az annak megfelelő tényleges állapot a felek egyező akaratából létrejött.” [Ptk. 218. § (1)-(3) bekezdés]

⁵⁹ A XXXV. és XXXIX. számú Elvi Döntésekkel módosított szöveg.

⁶⁰ Leggyakoribb írásbeli alakhoz kötött szerződések az ingatlan tulajdonjogának átruházására: adásvételére, ajándékozására, cseréjére vonatkoznak.

⁶¹ Ptk. 217. § (1) bekezdés

⁶² Nagy Éva - Pecze Dóra: Polgári Jog II. Dialóg Campus Kiadó, Budapest - Pécs, 298. oldal

V. A teljesítés megtagadása

Mint fentebb említést nyert, az ajándékozási szerződés konszenzuális szerződés, vagyis a felek megállapodásával létrejön (akkor is, ha az ajándékot nem adják át azonnal - igaz, a gyakorlatban ez a tipikus). A szerződés alapján a megajándékozott követelheti az ajándékot. Azonban a szerződés megkötése és az ajándék átadása között olyan körülmények állhatnak elő, amelyekre tekintettel méltánytalan lenne az ajándékozótól a szerződés teljesítésének megkövetelése. Biztosítani kell, hogy a körülmények időközbeni változása ne hozza a szívességet gyakorlót méltánytalan helyzetbe⁶³. Emiatt hivatkozhat a törvény alapján az ajándékozó a *clausula rebus sic stantibus* elvére, mint védekezési módra. Ilyen esetben a szerződés teljesítését megtagadhatja, ha bizonyítja, hogy

*az ajánlattétel, illetőleg a szerződés megkötése után körülményeiben, különösen a megajándékozotthoz való viszonyában olyan lényeges változás állott be, hogy a szerződés teljesítése tőle többé el nem várható.*⁶⁴

Az előbbi sorok az ajándékozó számára egy körülhatárolt időintervallumban bekövetkezett változás esetére biztosítják a teljesítés megtagadásának jogát, mégpedig az ajánlattételtől, illetőleg a szerződés megkötésétől a teljesítést megelőző pillanatig. (Az ajándék átadása után értelemszerűen szóba sem jöhet a megtagadás, ott már csak az ajándék visszakövetelése „segíthet”.) Mint kitűnik, a szerződéskötés előtt már fennálló körülményekre sem hivatkozhat, hiszen ezek ismeretében módjában állt volna nyilatkozatát alaposabban megfontolni.

A lényeges változás bekövetkezését az ajándékozónak kell bizonyítania. Az, hogy a változás lényeges-e, a bíróság az eset összes körülményének mérlegelésével dönti el. Azonban lényeges hangsúlyozni, hogy nemcsak a vagyoni körülményekben beálló lényeges változás adhat alapot a teljesítés megtagadására - bár elsősorban az ajándékozó vagyoni helyzetét kell figyelembe venni -, hanem a személyes viszony változása is. Ilyennek minősül például az élettársi viszony megszakadása. Az ajándékozási szándék kialakulásában és a jognyilatkozat megtételében ugyanis nagy jelentősége van a személyes megítélésnek, a szubjektivitásnak - azaz figyelembe kell venni a viszony megromlásának vizsgálatakor is.

Azt kell vizsgálat alá vonni, hogy az adott esetben megkívánható-e az ajándékozótól a szerződés teljesítése. Az összes körülmény mérlegelésével kell elbírálni, hogy a felek között a viszony valóban olyan lényegesen és olyan módon romlott-e meg, amelyre tekintettel a társadalmi megítélés szerint már nem várható el az ajándékozási szerződés teljesítése. Az elvárhatóság megítélésénél tehát a társadalmi felfogásnak fontos szerepe van.

Az adott helyzetben általában elvárható mércéhez képest itt a tőle elvárhatóságot kell figyelembe venni. Azonban a „tőle elvárhatóság” terminológia valójában itt is „adott helyzetben általában elvárhatóságot” jelent⁶⁵.

⁶³ Hasonlót tartalmazott a Mtjav. 1455. §, mely szerint az ajándékot ígérő nem tartozott ígérletét teljesíteni, ha vagyoni helyzete utóbb annyira rosszabbodott, hogy az ajándék kiadása a saját megélhetését vagy törvényen alapuló tartási kötelezettségeinek teljesítését veszélyeztetné.

⁶⁴ Ptk. 580. §.

⁶⁵ Polgári jogi kodifikáció 2003. évi V. évfolyam 2. szám, 28. oldal

Az elmondottak ellenére sem szabad szem elől téveszteni, hogy szerződés jön létre, és a felek bíznak egymás szerződési nyilatkozatában. A jog ugyanis megkívánja a helytállást a szerződési nyilatkozatért akkor is, ha ingyenességről van szó. A szerződés sorsa nem szolgáltatható ki az ajándékozó kénye-kedvének. A megajándékozott általában alapos okkal számíthat az ajándékozási szerződés teljesülésére. Mindemiatt óvatosan kell eljárni a teljesítés megtagadásakor.

VI. Az ajándékozó felelőssége

Ajándék lónak ne nézd a fogát - tartja a közmondás. Azonban ha a jog is erre az alakra helyezkedne, akkor az ajándékozó feltehetőleg semmilyen felelősséggel nem tartozna ajándékát illetően. A teljes felmentvény helytelen lenne, hiszen szerződésről van szó, mely jogokat és kötelezettségeket tartalmaz. Aki pedig kötelezettséget vállal, az helytállni is tartozik azért; vagyis: a felelősség alól az ajándékozó sem menekülhet.

Másrészről viszont igazságtalan volna az ajándékozót ugyanolyan helytállásra kötelezni, mint azt, aki visszterhes szolgáltatást nyújt. Visszterhes és ingyenes szerződés esetében a hibás teljesítésért való helytállási kötelezettség nem lehet azonos⁶⁶. Ezért a Ptk. az ajándékozóra kedvezőbb felelősségi rendszert alkalmaz. Enyhébb, mert például egy adásvételi szerződés esetében az eladó pénzben megkapja az adásvétel tárgyának értékét. (A római jog szerint sem volt azonos az ajándékozó felelőssége az eladóéval; mint ingyenadós csak dolusért és culpa latáért felelt. Jogszavatosság sem terhelte, és az ajándéktárgy rejtett fizikai hibáiért való szavatosság sem.)

A törvény szövege a helytállási kötelezettséget két részre bontva szabályozza. Egyrészt rendezi az ajándék tárgyáért való felelősséget, másrészt pedig az azért a kárért való felelősséget, amelyet az ajándékozó az ajándékozással a megajándékozott egyébvagyonában okoz.

Az ajándékozó felelőssége az ajándék tárgyával kapcsolatban

Az ajándékozó a megajándékozott tulajdonszerzésének, továbbá az ajándék tárgyának lényeges fogyatékoságáért vagy az ajándékozás során abban beálló kárért csak akkor felel, ha a megajándékozott bizonyítja, hogy az ajándékozó szándékosan vagy súlyosan gondatlanul járt el; a felelősség a kárért akkor is terheli az ajándékozót, ha a megajándékozottat nem tájékoztatja az ajándék olyan lényeges tulajdonságáról, amelyet a megajándékozott nem ismer.

A törvény három esetkört állapít meg:

- a) A **jogszavatosság** tényállására vonatkozik a megajándékozott tulajdonszerzésének fogyatékosága. Az ajándékozó köteles megtéríteni azt a kárt, amely a megajándékozottat annak folytán éri, hogy az ajándék tárgyát harmadik személy erősebb joga folytán nem használhatja, azt tulajdonba nem veheti.
- b) A második esetkör a **kellékszavatosságot** fogja át. Az ajándékozó felel az ajándék tárgyának lényeges fogyatékoságáért. Fontos, hogy csak a lényeges fogyatékoságért felel, felelőssége

⁶⁶ Minthogy az ajándékozási szerződésből egyedül a megajándékozottnak van haszna, a méltányosság követelménye, hogy az ajándékozó a szerződésből folyó kötelezettségei teljesítése tekintetében enyhébb elbánásban részesüljön, mint más adós.

tehát leszűkül a dolog rendeltetésszerű használatát kizáró fogyasztékoságokra. A luxus-jellegű tulajdonságok hiánya még akkor sem kérhető számon az ajándékozón, ha az ajándékozó e vonatkozásban tett is valamilyen ígéretet.

- c) **Kártérítési felelősséggel** tartozik az ajándékozás során az ajándék tárgyában beálló kárért. A legkülönfélébb károk tartozhatnak ebbe az esetkörbe. Ide értendő az az eset is, amikor az ajándékozó nem tájékoztatja a megajándékozottat az ajándék olyan lényeges tulajdonságáról, amelyet a megajándékozott nem ismer - de csakis ezekben az esetekben. Ugyanis ismert tulajdonságok esetében megfelelően mérlegelhető a helyzet, s ennek eredményeként sor kerülhet az ajándék elfogadására vagy visszautasítására.

Az ajándékozó számára fontos annak ismerete, hogy az ajándék tárgya milyen tulajdonságokkal rendelkezik, milyen jellegzetességei vannak. A lényeges tulajdonságokról a megajándékozottat tájékoztatnia kell, hogy ez utóbbi a körülmények ismeretében mérlegelhesse. A tájékoztatás elmaradása azzal a következménnyel jár, hogy az ennek folytán bekövetkező kárt az ajándékozó köteles megtéríteni.

Az ajándékozó fentiek szerinti helytállási kötelezettsége kedvezőbb, mint a kötelezett jogállása a kötelmi jog általános részének szabályai szerint. Az ajándékozó csak akkor felel, ha szándékosan vagy súlyosan gondatlanul járt el; és ezt a szándékosságot vagy súlyos gondatlanságot a megajándékozottnak (károsultnak) kell bizonyítania. Tehát megfordul a bizonyítási teher az exculpációs bizonyításhoz képest.

Az ajándékozó felelőssége a megajándékozott egyéb vagyonában okozott kárért

Az ajándékozás okozhat olyan kárt is, amely nem kapcsolódik szorosan az ajándék tárgyához, illetőleg nem az ajándék tárgyában áll be, hanem a megajándékozott egyéb vagyonában. A klasszikus példa szerint ilyen, ha fertőzött állat ajándékozása folytán elpusztulnak a megajándékozott jószágai⁶⁷. Az ajándékozási szerződés ingyenessége ezen a területen már elveszti jelentőségét; ingyenes juttatás sem jogosítja fel a juttatót arra, hogy az ajándékkal a megajándékozott egyéb vagyonában kárt okozzon.

*Az ajándékozó az általános szabályok szerint felelős azért a kárért, amelyet az ajándékozással kapcsolatosan a megajándékozott egyéb vagyonában okoz.*⁶⁸

⁶⁷ Szladits Károly: A Magyar Magánjog Vázlata. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1917, harmadik, javított kiadás, 195. oldal

⁶⁸ Ptk. 581. §. (2) bekezdés

A Ptk. 339. §-a kerül alkalmazásra, azonban az elvárhatóság megítélésénél a bírói gyakorlat figyelembe veszi, hogy szívesség gyakorlásáról van szó.

A kártérítés összegébe az ajándék értékét nem lehet beszámítani.

VII. Az ajándék visszakövetelése

A gyakorlatban viszonylag gyakran előfordulnak olyan esetek, amikor *az ajándékozási szerződés teljesedésbe ment*, az ajándékozó az ajándékot a megajándékozottnak már átadta, s utóbb következik be olyan esemény, amely feljogosítja az ajándékozót az ajándék visszakövetelésére⁶⁹. Éppen az ajándékozás ingyenes jellegére tekintettel biztosít lehetőséget a Ptk. az ajándék visszakövetelésére érvényes szerződés esetén. Ez összhangban áll a Ptk. 580. § foglaltakkal, amely szerint az ajándékozó bizonyos esetekben megtagadhatja a teljesítést. Ugyanis az ajándék átadása, azaz a teljesítés után is bekövetkezhetnek olyan események, amelyekre tekintettel méltánytalan volna az ajándék meghagyása a megajándékozottnál. Ezért a Ptk. felhatalmazást ad az ajándék visszakövetelésére. Erre azonban csak a jogszabályban felsorolt feltételek fennállása esetén van

⁶⁹ Teljesedésbe ment visszterhes ügyleteknél csak a legkritkább esetben van lehetőség arra, hogy a szolgáltatást visszaköveteljék. Csak a szerződés érvénytelensége miatt az eredeti állapot helyreállítása révén, esetleg utaló magatartás esetén a kár természetbeni megtérítésével kerülhet vissza a szolgáltatás a természetbeni szolgáltatást nyújtó fél akaratából. A Ptk. 6. § szabályozott utaló magatartás folytán gyakran következik be úgy a károsodás, hogy a jóhiszemű személy ajándékot ad. E szerződéstípusnál tehát a kár megtérítésére kötelezés is szóba kerülhet. Ez azonban még a szerződés fennállásának időszakához köthető igény sor.

mód⁷⁰. Hangsúlyozni kell azonban, hogy mind a törvényi szabályozás, mind a bírói gyakorlat ezt kivételes lehetőségként kezeli, illetőleg értelmezi. (Jogtörténetileg az ajándékígéret, esetleg a már teljesített ajándékozás is kivételesen visszavonható volt. Sohasem volt visszavonható azonban az ún. donatio remuneratoria, azaz a viszonzó ajándék, például az életmentőnek hálából adott ajándék vagy a találonak adott jutalom.)

A visszakövetelésre alapot adó körülmény bekövetkezhet mind az ajándékozó, mind pedig a megajándékozott oldalán. Mind a két esetben lényeges, komoly és valós okoknak kell fennállniuk ahhoz, hogy az ajándék visszakövetelésére sor kerülhessen. A szerződések a felek kölcsönös és egybehangzó akaratnyilvánításával hoznak létre jogviszonyokat⁷¹. A szerződéskötési szándék kialakításában a feleket különböző célok és megfontolások irányítják, fontos egyéni és társadalmi érdekek szólnak azonban emellett, hogy a szerződések alapján létrejött jogi helyzetek kellő indok nélkül egyoldalúan ne kerüljenek felszámolásra. Ez vonatkozik az ajándékozási szerződésekre is, melyekben az ajándékozó részéről biztosított ingyenes előny juttatása, és annak elfogadása a felek megállapodása, ezért nyomós érdekek szólnak emellett, hogy a megajándékozott bízasson az ajándékozás véglegességében⁷². A törvény ezért szigorú feltételekhez kötve határozza meg a visszakövetelésre alapot adó okokat, továbbá azt is, hogy mikor nincs helye visszakövetelésnek⁷³.

A törvény három esetkört állapít meg, amikor maga az ajándékozó követelheti vissza az általa nyújtott ajándékot⁷⁴. A visszakövetelés konkrét jogcímét az ajándékozónak kell bizonyítania. Az ajándék visszaadása iránt indított kereset elutasítása esetén a körülmények változása alapot adhat új kereset indítására.

a) Az ajándékozó létfenntartásának veszélyeztetettsége

Az ajándékozó révén a megajándékozott ingyenes vagyoni előnyhöz jut, ezért elvárható tőle a segítőkészség akkor, ha az ajándékozó létfenntartása a körülmények alakulása folytán veszélybe kerül⁷⁵. Ezt az erkölcsi követelményt a törvény jogi kötelezettséggé avatja. Feljogosítja ugyanis az ajándékozót arra, hogy az ajándékot visszakövetelje.

A még meglevő ajándékot az ajándékozó visszakövetelheti annyiban, amennyiben arra létfenntartása érdekében szüksége van, és az ajándék visszaadása a megajándékozott létfenntartását nem veszélyezteti.⁷⁶

⁷⁰ Bíró György: Szerződési alaptípusok. Novotni Kiadó, Miskolc, 2003, 94-95. oldal

⁷¹ Ptk. 205. § (1) bekezdés

⁷² Bírósági Határozatok 1999. évi 306. számú eseti döntés

⁷³ Zoltán Ödön: Az ajándékozás. In: A Polgári Törvénykönyv Magyarazata 2. Szerk.: Gellért György. KJK - KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2004, hatodik, átdolgozott kiadás, 2071. oldal

⁷⁴ Például az apa közreműködése mellett a nagypapa által az unokák részére nyújtott ajándékot az apa nem követelheti vissza [Bírósági Határozatok 2003. évi 68. számú eseti döntés].

⁷⁵ A megélhetés veszélyeztetettsége ténykérdés.

⁷⁶ Ptk. 582. § (1) bekezdés

Mint látható, csak meghatározott feltételek megléte esetében kerülhet sor e visszakövetelési módokra.

Egyrészt csak a még meglévő ajándék követelhető vissza. Az ajándék helyébe lépett dolog követelésének, vagy az ajándék értéke megtérítésének nincs helye. Az közömbös, hogy a megajándékozottnál miért nincs meg már az ajándék. Ha bármilyen okból (eladás, elajándékozás, elhasználás, elvesztés, elpusztulás stb.) már nincs meg, visszakövetelésnek nem lehet helye⁷⁷. A megajándékozottnak nem kell számolnia a visszaadási kötelezettséggel, a megajándékozott ugyanis az ajándék tárgyával szabadon rendelkezik. A törvény a visszakövetelési jogot eleve a még meglévő ajándéokra, illetőleg annak még meglévő részére szorítja⁷⁸. Ha azonban a megajándékozott a visszakövetelés után adja el, ajándékozza el stb. az ajándék tárgyát, a visszaadásért az általános szabályok szerint felelős, mégpedig nemcsak az ajándék tárgyával, hanem az egyéb vagyonával is.

Másodrészt az ajándékozónak létfenntartása érdekében szüksége van az ajándékra. Erre a tényre épül e visszakövetelési mód. Az „annyiban, amennyiben” szavak nem feltételt, hanem arányosságot jelentenek, vagyis adott esetben nem a teljes ajándékot, hanem abból csupán annyit követelhet vissza, amennyi szükséges a létfenntartására. Ezt az ajándékozónak kell bizonyítania. A visszakövetelés mértéke nagymértékben függ az ajándékozó anyagi helyzetétől és szükségleteinek mértékétől, valamint az ajándék jellegétől és értékétől. A döntéshez általában szükség van a felek kereseti és vagyoni viszonyainak, egészségi állapotának, keresőképességének, családi viszonyainak és egyéb lényeges körülményeinek pontos feltárására és mérlegelésére.

Harmadrészt csak akkor követelhető vissza az ajándék, ha az ajándék visszaadása a megajándékozott létfenntartását nem veszélyezteti. Ugyanis a megajándékozott érdekei sem hagyhatók figyelmen kívül, vagyis a megajándékozott létfenntartása nem kerülhet veszélybe. Az ajándék csak annyiban követelhető vissza, amennyiben nem veszélyezteti a megajándékozott létfenntartását. Nyilvánvalóan méltánytalan volna, ha az ajándék tárgyának tulajdonjogáról már lemondott ajándékozó még azon az áron is visszakövetelhetné az ajándékot, hogy ezzel a megajándékozott - mint tulajdonos - létfenntartása kerülne súlyos veszélybe.

Tehát, ha az ajándék visszaadása a megajándékozott létfenntartását veszélyeztetné, akkor a jogalkotónak két egyformán súlyos helyzetben lévő személy közül kell választania. A jogszabály az új tulajdonost védi. Lehetséges, hogy az ajándékozónak, akinek létfenntartása veszélybe került, van olyan hozzátartozója, akitől a családi jog szabályai szerint tartást követelhet. Az ajándéknak a Ptk. 582. § (1) bekezdésén alapuló visszakövetelése, valamint a Csjt. 60-69. § biztosított tartásra való jogosultság két olyan különböző személyes jog, amelyek egyikének érvényesítése sem függ a másik jog sikeres vagy sikertelen érvényesítésétől⁷⁹. E jogok gyakorlásának csak a

⁷⁷ Ugyanis a megajándékozott visszaadási kötelezettsége nem az ajándékozó létfenntartásának veszélyeztettségének bekövetkezésével áll be, hanem a visszakövetelés tényével. Ez a visszakövetelés jogának legszemélyesebb természetéből következik. Elképzelhető, hogy adott esetben az ajándékozó inkább a nélkülözést vállalja, mintsem azt, hogy visszakövetelje az ajándékot, amit adott. Mindebből pedig az is következik, hogy a megajándékozott rosszszeműsége az ajándék túladása esetén nem az ajándékozó létfenntartásának veszélyeztettségének beálltával, hanem csak magának a visszakövetelés jogának gyakorlásával és ebben az időpontban következik be.

⁷⁸ Előfordulhat olyan eset, amikor kérdéses, hogy mi is valójában az ajándékozás tárgya. Ennek megállapítása fontos lehet, ha csak a még meglévő ajándék követelhető vissza. A Legfelsőbb Bíróság 81. számú Polgári Kollégiumi állásfoglalásának szem előtt tartásával kialakult következetes ítélkezési gyakorlat az ajándék visszakövetelése iránti perekben is úgy tekinti, hogy ingatlanvásárlásra történő pénzajándékozás esetén az ajándékozó a Ptk. 582. § (3) bekezdésében írtak szerint az ajándékozott pénzen vásárolt dolgot követelheti vissza [Bírósági Határozatok 2000. évi 302. számú eseti döntés].

⁷⁹ Legfelsőbb Bíróság 77. számú Polgári Kollégiumi állásfoglalása

joggal való visszaélés szab korlátot. Vagyis az ajándékozónak az említett két joga közötti választása nem valósíthat meg joggal való visszaélést⁸⁰.

Az ítélkezési gyakorlat egységes abban a kérdésben, hogy a létfenntartás veszélyeztetettségét nem az ajándékozó pillanatnyi anyagi helyzete alapján kell megítélni, hanem azt is vizsgálni kell, hogy az ajándékozó körülményei, egészségi állapota mellett ez a helyzet állandónak tekinthető-e vagy átmeneti jellegű, amelyben a továbbiakban változás várható⁸¹.

A létfenntartás veszélyeztetettségének vizsgálata nem szűkíthető le a mindennapi szükségletek (lakás, ételmezés) anyagi fedezetének a tisztázására. Azt is vizsgálni kell, hogy egészségi állapota, életkora miatt az ajándékozó mennyiben szorul ápolásra, gondozásra, és ez a szükséglete átmeneti jellegű vagy állandósultnak, esetleg egyre fokozódó mértékűnek tekinthető⁸².

Önmagában az a körülmény, hogy az ajándékozó jelenleg viszonylag alacsony munkabérből részesül, nem ad alapot annak a megállapítására, hogy az ajándék tárgyára létfenntartása érdekében szüksége van. Szűkösebb anyagi helyzete semmiképpen nem tekinthető olyan, a részéről befolyásolhatatlan és végleges helyzetnek, mely az általa adott ajándék visszakövetelését mint a jogszabályban biztosított kivételes lehetőségnek az igénybevételét indokoltá teszi⁸³.

Nincs helye az ajándék visszakövetelésének akkor, ha a megajándékozott létfenntartását tartási szerződés biztosítja. Ilyen esetben ugyanis egyértelműen elvárható az ajándékozótól az, hogy a saját létfenntartását ne az általa ingyenesen nyújtott vagyoni előnyök visszakövetelése útján, hanem az eltartó által a visszterhes tartási szerződésben vállalt szerződéses kötelezettség teljesítésének a szorgalmazása, kikényszerítése útján oldja meg⁸⁴.

A bírói gyakorlatban kialakult egy *megoldás az ajándék visszakövetelésének elkerülésére*. A létfenntartás veszélyeztetettségére alapított visszakövetelés alól a megajándékozott mentesülhet, ha az ajándékozó létfenntartását megfelelően biztosítja. Erre leginkább járadék fizetése útján nyílik lehetőség, mivel a természetbeni tartás olyan bizalmi viszonyt tételez fel, mely az ajándék visszakövetelése esetén nem biztos, hogy fennáll. Idős, beteg ajándékozók ápolását és gondozását azonban járadékszerű szolgáltatással aligha lehet megfelelően biztosítani. Ilyenkor célravezető az a megoldás, hogy a megajándékozott vállalja az ajándékozót természetben eltartó személy díját és költségeit.

A létfenntartás veszélyeztetettsége címén történő visszakövetelés jogát a megajándékozott halála megszünteti, mert az ő örökösei már nem állnak olyan viszonyban az ajándékozóval, ami indokoltá tenné a visszakövetelési jog elismerését.

⁸⁰ Ennek tisztázása érdekében a Legfelsőbb Bíróság iránymutatása szerint vizsgálni kell: 1. az ajándékozó körülményeit, különösen azt, hogy az ajándékozás óta mennyi idő telt el; 2. az ajándékozás nem olyan helyzetben történt-e, amikor az ajándékozónak és a megajándékozottnak is okszerűen számolni kellett azzal, hogy az ajándékozó rövidesen tartásra szorulttá válik; 3. mi volt az alapja az ajándékozásnak; 4. az ajándékozó részéről nem játszott-e szerepet az a törekvés, hogy az ajándékozás által magát a tartásra ráutaltta tegye; 5. az ajándékozó és a tartásra kötelezett helyzetét és egymáshoz való viszonyát.

⁸¹ Bírósági Határozatok 1999. évi 68. számú eseti döntés

⁸² Bírósági Határozatok 1992. évi 245. számú eseti döntés

⁸³ Bírósági Határozatok 1999. évi 211. számú eseti döntés

⁸⁴ Bírósági Határozatok 1997. évi 486. számú eseti döntés

Az ajándékozó örököse tehát nem követelheti vissza az ajándékot. Ha az örökös létfenntartása veszélyeztetve van is, ez nem szolgálhat alapul arra, hogy a jogelődje által adott ajándékot visszakövetelje.

b) Súlyos jogsértés a megajándékozott részéről

Az ajándékozási szerződés szívességi jellegével áll összefüggésben, hogy a megajándékozott hálával tartozik az ajándékozó irányában, s e hála érzésének át kell hatnia az ajándékozóval kapcsolatos általános magatartását. Erkölcsi kötelezettségről van itt szó, amelynek megsértéséhez jogunk megfelelő jogkövetkezményeket fűz, s amelyet ezzel jogi kötelezettséggé minősít⁸⁵. Vagyis ez a tétel az ajándékozás erkölcsi tartalmát védi⁸⁶, hiszen ingyenes vagyoni juttatás esetén méltán meg lehet kívánni, hogy a megajándékozott hálátlansága ne maradjon következmény nélkül.

*Ha a megajándékozott vagy vele együtt élő hozzátartozója az ajándékozó vagy közeli hozzátartozója rovására súlyos jogsértést követ el, az ajándékozó visszakövetelheti az ajándékot, vagy követelheti az ajándék helyébe lépett értéket.*⁸⁷

Csak **súlyos jogsértés** esetén van helye a visszakövetelésnek. A súlyos jogsértés objektív fogalom, szemben a régi jogunkban használt „durva hálátlanság”⁸⁸ kifejezéssel⁸⁹.

A súlyos jogsértés *tényét* a bíróság az eset összes körülményeit mérlegelve állapítja meg, valamint a felek viszonyaiból kiindulva kell elbírálni⁹⁰. A fentebb említett erkölcsi alapnak köszönhetően a súlyos jogsértés fogalmát a bírói gyakorlat nem szűkítette le csupán az ajándékozóval szembeni bűncselekmény elkövetésére. Így súlyos jogsértés lehet bűncselekmény elkövetésén (például testi sértés, rágalmozás, durva becsületsértés, az ajándékozó vagyona elleni bűncselekmény)⁹¹ kívül valamilyen jogi kötelezettség megsértése (például a törvényes vagy szerződéses tartási kötelezettség megsértése)⁹². A magatartások a maguk összességében is tekinthetők az ajándék visszakövetelésére alapot adó súlyos jogsértésnek.

Nem állapítható meg súlyos jogsértés akkor, ha az ajándékozó kezdeményező magatartása váltotta ki a vele szemben tanúsított jogsértést. A jogilag védett érdek súlyos sérelmének megítéléséhez ugyanis objektív mérték áll rendelkezésre, ami lehetőséget nyújt annak mérlegelésére is, hogy az egyébként súlyos jogsértésnek minősülő magatartás kiváltásában

⁸⁵ Mivel erkölcsi kötelezettség megsértéséről van szó, így a súlyos jogsértésnek ezernyi változata lehetséges.

⁸⁶ Ugyanazon az alapon nyugszik, mint az öröklési jogban a kitagadás és az érdemtelenység.

⁸⁷ Ptk. 582. § (2) bekezdés

⁸⁸ Jogunk ezt „vastag”, illetve „súlyos” hálátlanságnak is nevezte.

⁸⁹ Hazai joggyakorlatunkban először egy curiai határozatban nyert érvényt a vastag hálátlanság esete. Az 1878. június 12-én 5334. sz. a. kelt legfőbb ítélőszéki határozat szerint (Közölve az 1879. évi Jogtudományi Közlöny 5. számában.): „Az ajándékozási szerződés is érvénytelenítő oly esetben, midőn a megajándékozott az ajándékozó irányában oly bántalmazást követ el, mely miatt az saját gyermekének kitagadására is jogosítva lenne.”

⁹⁰ Érdekességként megemlíthető például, hogy a Curia mérlegelte a felek társadalmi állását és műveltségi fokát is.

⁹¹ Azonban nem szükséges, hogy a büntetőjogi felelősségre vonás meg is történjen.

⁹² Az ajándékozó feljelentése, ha valós tényeken alapul, semmiképpen sem jogsértés, pedig a felek személyes viszonyában hálátlanságnak minősülhet.

mennyiben játszott szerepet az ajándékozó felróható magatartása. Ez a közrehatás adott esetben lehet olyan mértékű, amely a megajándékozott magatartását megfosztja a súlyosan jogsértő jellegétől, és kihúzza a talajt az ajándék visszakövetelése alól. Általánosságban az is megállapítható, hogy a felek közötti viszony pusztán megromlása, vagy az ajándékozóval szemben tanúsított tiszteletlenség, engedetlenség sem ad alapot az ajándék visszakövetelésére. Nem minősíthető súlyos jogsértésnek a megajándékozott olyan magatartása, amelyre a jog hatalmazza fel őt.

A jogsértésre két személyi kör között kerülhet sor. A sértett lehet az ajándékozó vagy közeli hozzátartozója⁹³. A jogsértést a megajándékozott vagy vele együtt élő hozzátartozója követheti el⁹⁴.

A megajándékozottal együtt élő hozzátartozók magatartása tehát a megajándékozott terhére esik, abból az elgondolásból kiindulva, hogy az együtt élő hozzátartozók szoros közösségében a megajándékozott is feltehetően hozzájárult annak a légkörnek a kialakításához, amely végül is súlyos jogsértéshez vezetett⁹⁵.

A közeli hozzátartozó terhére elkövetett súlyos jogsértések - ugyancsak az ajándékozó és a közeli hozzátartozó között fennálló benső viszonyra tekintettel - az ajándékozó terhére elkövetettnek minősülnek.

A súlyos jogsértés címén való visszakövetelés sajátossága, hogy ez esetben a visszakövetelési jog nem korlátozódik a meglévő ajándékokra, hanem *kiterjed az ajándék helyébe lépett értékre is*.

c) Téves feltevés

Az ajándékozási szerződés szívességi jellege tükröződik abban a szabályban is, amely lehetővé teszi az ajándék visszakövetelését téves feltevés címén.

*Az ajándékozó visszakövetelheti az ajándékot, vagy követelheti az ajándék helyébe lépett értéket akkor is, ha az a feltevés, amelyre figyelemmel az ajándékot adta, utóbb véglegesen meghiúsult, és enélkül az ajándékozásra nem került volna sor.*⁹⁶

⁹³ A közeli hozzátartozók körét a Ptk. 685. § b) pontja határozza meg. Így közeli hozzátartozónak minősül a házastárs, az egyeneságbeli rokon, az örökbefogadott, a mostoha- és neveltgyermek, az örökbefogadó-, a mostoha- és a nevelőszülő, valamint a testvér.

⁹⁴ A hozzátartozók körét ugyancsak a Ptk. 685. § b) pontja határozza meg, mely szerint a közeli hozzátartozókon felül hozzátartozó továbbá az élettárs, az egyeneságbeli rokon házastársa, a jegyes, a házastárs egyeneságbeli rokona és testvére, valamint a testvér házastársa.

⁹⁵ A megajándékozott szülei által az ajándékozónak címzett udvariatlan, sőt durva levél nem valósított meg súlyos jogsértést [Bírószági Határozatok 1990. évi 17. számú eseti döntés]. A megajándékozott házastársa részéről tanúsított súlyos tapintatlanság sem jelentett súlyos jogsértést [Bírószági Határozatok 1985. évi 104. számú eseti döntés].

⁹⁶ Ptk. 582. § (3) bekezdés

E visszakövetelési esetnek tehát az alábbi konjunktív feltételei vannak:

Az ajándékozót valamilyen feltevés indította az ingyenes szolgáltatásra. Nem pusztán szívességből ajándékozik, hanem van valamilyen váráhozása. Például hogy az anyagi segítségével felépült nyaralót használhatja; hogy jegyével házasságot köt; hogy gyermekének házassága tartós lesz; hogy unokája az egyetem elvégzi.

E feltevés nélkül az ajándékozásra nem került volna sor. Nem elegendő, hogy valamilyen feltevés szerepet játszott az ajándékozásban. A feltevésnek olyan súlyúnak kell lennie, amely nélkül az ajándékozó nem kötött volna szerződést. Ennek megítélésében szerepet játszik például a felek közötti viszony, az ajándék tárgyának értéke. (Lehet, hogy az ajándékozó bízott abban, hogy őt majd támogatni, gondozni fogják, de ennek elmaradása miatt a nászajándékot aligha lehet visszakövetelni.)

A téves feltevés (feltételezés) tehát vonatkozhat nem csak a szerződéskötéskor már bekövetkezett, hanem a jövőben beálló, illetőleg a jövőre várt olyan körülményre is, amellyel a felek a szerződés megkötésekor kölcsönösen előre számoltak olyannyira, hogy anélkül a szerződést meg sem kötötték volna.

Az ajándékozó egyoldalú feltevése utóbb véglegesen meghiúsult. A meghiúsulás véglegességét azért követeli meg a Ptk., mert anélkül esetleg éppen az ajándék visszakövetelése nehezítené meg például a házastársak együttélésének helyreállítását.

A meghiúsult feltevésre alapozott visszakövetelés az egyik legvitatottabb területe az ajándékozás jogintézményének, valamint a tapasztalat szerint ajándékozással kapcsolatban a legtöbb per az ajándék téves feltevés címén történő visszakövetelésére indul. Ez készítette a **Legfelsőbb Bíróság Polgári Kollégiumát** az alábbi állásfoglalásban történő iránymutatásra⁹⁷.

I. Az ilyen követelés jogszerűsége kérdésében való döntésnél a bíróságnak nem csak azt kell vizsgálnia, hogy az ajándékozásnál valamilyen feltevés szerepet játszott-e, s hogy ez a feltevés véglegesen meghiúsult-e, hanem körültekintő vizsgálatot igényel az is, hogy a feltevés olyan súlyú-e, amely nélkül az ajándékozó nem kötötte volna meg az ajándékozási szerződést.

E vizsgálatnál az ajándékozással kapcsolatos számos körülmény gondos számbavételére van szükség. Így például nagy jelentősége van annak, hogy milyen volt az a viszony, kapcsolat, amely az ajándékozást megelőzően az ajándékozó és a megajándékozott között fennállott. Vizsgálni kell továbbá az ajándék tárgyának értékét, s ezzel kapcsolatban azt is, hogy az ajándékozás olyan jelentős-e, amelyre tekintettel is arra lehet alaposan következtetni, hogy az ajándékozót valóban az általa állított feltevés indította az ajándékozásra. E tekintetben jelentősége lehet a közzelfogásnak is.⁹⁸

A szóban levő követelések elbírálásánál nem hagyható figyelmen kívül, hogy a megajándékozott az ajándékozási szerződés alapján az ajándék tárgyán tulajdonjogot szerez, s

⁹⁷ A PK 282. számú állásfoglalással módosított PK 76. számú állásfoglalás

⁹⁸ Adott esetben a körülményekre tekintettel okszerűen lehet arra a következtetésre jutni, hogy az ajándékozó az ingatlanilletőségének egy részét, amely jelentős értékű volt, és számára is hasznot hajtó jövedelemforrás lehetett volna, a gyermeke és annak házastársa házasságának tartósságára, a saját rászorultsága esetén pedig bizonyos támogatásra számítva ajándékozta akkor is, ha ezt a szerződés külön nem is tartalmazza [Bírósági Határozatok 1996. évi 424. számú eseti döntés].

ennek számbavételével alakítja az életkörülményeit. Az ajándék visszaadására, illetőleg az ajándék helyébe lépett érték megfizetésére való kötelezés súlyos zavart idézhet elő a megajándékozott anyagi helyzetében s általában az életvitelében. Méltánylást és védelmet igényelnek tehát a megajándékozott érdekei is. A társadalmi felfogás szerint is lényegtelen körülmény tekintetében fennálló feltevés megghiúsulása nem vezethet a megajándékozott marasztalására.

Mindezekre figyelemmel tehát a bíróság csak akkor kötelezheti a megajándékozottat az ajándék visszaadására, illetőleg az ajándék helyébe lépett érték megfizetésére, ha az ajándékozás összes körülményére kiterjedő vizsgálódás alapján az állapítható meg, hogy valamilyen lényeges körülmény tekintetében fennálló feltevés indította az ajándékozót az ajándékozásra, s e feltevés nélkül az ajándékozásra kétséget kizáróan nem került volna sor. E tekintetben a bizonyítás az ajándékozót terheli.

Mindez összhangban van azzal, hogy a szerződési nyilatkozat tévedés címén történő megtámadásának is csak lényeges tévedés esetében van helye⁹⁹. Az ajándékozás alapjául szolgáló feltevés végleges megghiúsulása valójában azt jelenti, hogy az ajándékozásra vezető feltevés tévesnek bizonyult.

II. „A követelések öt év alatt évülnek el, ha a jogszabály másként nem rendelkezik.”¹⁰⁰ „Az elévülés akkor kezdődik, amikor a követelés esedékessé vált.”¹⁰¹ Nincs olyan jogszabály, amely az ajándékozás alapjául szolgáló feltevés végleges megghiúsulására alapozott visszakövetelési jog elévülésére ettől eltérő rendelkezést tartalmazna. A Ptk. 582. § (3) bekezdésére alapított visszakövetelési jog tehát öt év alatt évül el. Az elévülés pedig akkor kezdődik, amikor az ajándékozás alapját adó feltevés véglegesen megghiúsul¹⁰².

Fontos érdek fűződik azonban ahhoz, hogy az ajándékozó ne késlekedjék sokáig az igénye érvényesítésével, s ne tartsa hosszú ideig bizonytalanságban a megajándékozottat a tekintetben, hogy kívánja-e a visszakövetelési jogát gyakorolni vagy sem. Ezért a szóban forgó igény érvényesítésének indokolatlan késedelméből arra kell következtetni, hogy az ajándékozó a visszakövetelési jogát kellő megfontolás után sem kívánja gyakorolni.

Az ajándék visszakövetelésével való indokolatlan késlekedés tehát még súlyos jogsértés esetén is megfosztja az ajándékozót attól a jogától, hogy az ajándékot visszakövetelje. Nem indokolt ennél bővebb lehetőséget biztosítani az ajándék visszakövetelésére akkor sem, ha a visszakövetelés jogcíme a feltevés megghiúsulása.

Mindebből következően az ajándékozás alapjául szolgáló feltevés végleges megghiúsulására alapított visszakövetelési jog az általános elévülési időn belül is elenyészik abban az esetben, ha az ajándékozó azt - megfelelő ok nélkül hosszabb ideig - nem gyakorolja.

⁹⁹ Ptk. 210. § (1) bekezdés : „Aki szerződés megkötésekor valamely lényeges körülmény tekintetében tévedésben volt, szerződési nyilatkozatát megtámadhatja, ha tévedését a másik fél okozta vagy felismerhette.”

¹⁰⁰ Ptk. 324. § (1) bekezdés

¹⁰¹ Ptk. 326. § (1) bekezdés

¹⁰² Az elévülés az ajándékozás alapját adó - akár a szerződésben, akár annak aláírásakor szóban kikötött - feltétel végleges megghiúsulásakor, és nem a pert megelőző felszólítás kézbesítésével kezdődött [Bírósági Határozatok 2003. évi 153. számú eseti döntés].

III. A törvényhozó a szabályozásnál a visszakövetelési jognak a megajándékozottal szemben történő érvényesítését tartotta döntően szem előtt.

Lehetségesek azonban olyan esetek, amikor az ajándékozás alapjául szolgáló feltevés jellegére, az ajándékozás körülményeire, valamint az ajándékozó életviszonyainak alakulására is figyelemmel, a társadalmi felfogás szerint is indokoltnak mutatkozik az ajándékozó részéről az ajándék, illetőleg a helyébe lépett érték visszakövetelése a megajándékozott örökösétől is.

Előfordul például, hogy idős személyek a náluk lényegesen fiatalabb hozzátartozójuknak nagy értékű ajándékot adnak abban a felismerhető feltevésben, hogy a megajándékozott róluk szükség esetén gondoskodni fog. A megajándékozottnak az ajándékozót megelőző elhalálása az ajándékozó ilyen feltevését - amely nélkül az ajándékozásra egyáltalán nem került volna sor - meghiúsítja. Ilyen kivételes esetben az ajándék visszakövetelhető a megajándékozott örökösétől is, mert meghiúsult az ajándékozónak az a feltevése, hogy a megajándékozott őt túl fogja élni s így képes lesz a gondozására.

IV. A törvényi rendelkezés csak az ajándékozót jogosítja fel arra, hogy az ajándékozás alapjául szolgáló feltevés végleges meghiúsulása címén - meghatározott feltételek megléte esetén - az ajándékot visszakövetelje, illetőleg követelje az ajándék helyébe lépett értéket. Ez a jog tehát az ajándékozó örökösét általában nem illeti meg. Az ajándékozási szerződés természetéből következik, hogy az ajándék visszakövetelése az ajándékozó legszemélyesebb joga.

Ha azonban az ajándékozó a visszakövetelés iránt a pert már megindította, a pert az örököse a perbeli jogutódlás általános szabályai szerint¹⁰³ folytathatja.

Az ajándékozó örököse a saját nevében kivételesen akkor követelheti vissza az ajándékot, illetőleg akkor követelheti az ajándék helyébe lépett értéket, ha az ajándékozás okát adó feltevés az ő javára, illetőleg az ő javára is szól, s e jog gyakorlása a feltevés jellegére és az ajándékozás körülményeire tekintettel a társadalmi felfogás szerint indokolt.

Ez tehát már egy kivételes lehetőség. Abban a kérdésben, hogy egy jogot - a jogszabályban írt rendelkezések mellett és azokon túl - a feljogosított személyen kívül kivételesen más személy is gyakorolhat-e, mindig az adott ügy eseti jellege, és meghatározó tényezői együttes és gondos mérlegelése alapján lehet eldönteni¹⁰⁴.

V. Nem követelhető vissza az ajándék, illetőleg nem követelhető az ajándék helyébe lépett érték, ha az ajándékozás alapjául szolgáló feltevés meghiúsulását az ajándékozó felróható magatartása okozta. Ez az iránymutatás a Ptk. 4. § (4) bekezdésében megfogalmazott alapelvet értelmezi az ajándék visszakövetelésére: „Saját felróható magatartására előnyök szerzése végett senki sem hivatkozhat.” Vagyis in concreto alkalmazva: az ajándékozó se jusson előnyhöz (a vagyonából már korábban kikerült értékhez), ha a feltevés meghiúsulását felróható magatartásával saját maga idézte elő.

¹⁰³ Lásd a Polgári Perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény 61-62. §

¹⁰⁴ Bírósági Határozatok 1990. évi 299. számú eseti döntés

A Legfelsőbb Bíróság az idézett kollégiumi állásfoglaláson túlmenően konkrét határozatokkal is irányítást ad a meghiusult feltevés címén történő visszakövetelésekkel kapcsolatban.

Az ajándékozónak az ajándékozásra indító, lényeges körülményre vonatkozó feltevése egyoldalú ugyan, és ezért annaka szerződéskori megléte a szerződés Ptk. 228. § (2) bekezdésében meghatározott ún. bontó feltételével¹⁰⁵ ellentétben a felek kifejezett szerződéses megállapodásának a hiányában is megállapítható; annak végleges meghiusulására alapítottan azonban az ajándék, illetőleg az ajándék helyébe lépett érték téves feltevés alapján csak akkor követelhető vissza, ha az ajándékozásra indító ilyen feltevésének a szerződéskötés kori meglétét az ajándékozaskor kifejezetten, vagy legalább a megajándékozott által kétséget kizáróan felismerhető módon kinyilvánította. Ugyanis „a felek titkos fenntartása vagy rejtett indoka a szerződés érvényessége szempontjából közömbös”¹⁰⁶, nem adhat alapot ezért az ajándék visszakövetelésére az olyan titkos fenntartás vagy rejtett indok (reservatio mentalis), amelyet a megajándékozott a szerződéskötéskor vagy azt követően nem ismerhetett fel, és ezért nem állott módjában az sem, hogy e körülmények bekövetkezését megakadályozza, vagy azok következményeinek elejét vegye¹⁰⁷.

Az ajándékozó minden feltétel nélkül adta ajándékba lányának az adott ingatlant. Bizonyos, hogy az ajándékozó bízott abban, hogy gyermekével a viszonya megfelelő marad, de ez részéről a megajándékozott édesanyjával fennállott házasság megromlásának körülményei mellett csak olyan remény lehetett, melyet az ajándékozás feltételeként nem nyilvánított ki¹⁰⁸.

Az, hogy mikor tekinthető az ajándékozás alapjául szolgáló feltevés véglegesen meghiusultnak, csakis az összes körülmény gondos mérlegelésével, a konkrét eset sajátosságainak szem előtt tartásával dönthető el. A végleges meghiusulás ugyanis nem azonos a lehetetlenüléssel, így az ajándékozó méltányos érdekeinek feltárásával kell vizsgálni, hogy a megajándékozott szerződésszerű magatartására van-e még reális lehetőség¹⁰⁹.

A visszakövetelésre e jogcímen akkor kerülhet sor, ha az ajándékozás körülményeiből, az ajándék értékéből, és a felek viszonyából a feltevés fennállására kétséget kizáróan következtetni lehet, és annak hiányában az ajándékozásra nyilvánvalóan nem került volna sor. Az ajándékozó esetleges elképzelései és reményei nem azonosíthatók a jogszabályban rögzített feltevéssel¹¹⁰. Nem pótolja a jogszabályban rögzített feltevés ajándékozaskori meglétét az, hogy az ajándékozásra esetleg meggondolatlanul került sor, és ezért azt az ajándékozó később esetleg megbánta¹¹¹.

Ha az ajándékozás ellentétele az ajándékozó gondozásának és ápolásának kilátásba helyezése volt, úgy a gondozási kötelezettség megtagadása alapot nyújt az ajándék visszakövetelésére¹¹².

¹⁰⁵ „Ha a felek a szerződés hatályának megszűntét tették bizonytalan jövőbeni eseménytől függővé (bontó feltétel), a feltétel bekövetkeztével a szerződés hatálya megszűnik.”

¹⁰⁶ Ptk. 207. § (4) bekezdés

¹⁰⁷ Bírósági Határozatok 2000. évi 489. számú eseti döntés

¹⁰⁸ Bírósági Határozatok 1999. évi 211. számú eseti döntés

¹⁰⁹ Bírósági Határozatok 1990. évi 17. számú eseti döntés

¹¹⁰ Bírósági Határozatok 1985. évi 104. számú eseti döntés

¹¹¹ Bírósági Határozatok 1998. évi 126. számú eseti döntés

¹¹² Bírósági Határozatok 1987. évi 358. számú eseti döntés

Adott esetben probléma lehet az ajándékozási szerződés elhatárolása a gondozási szerződéstől. Például egy ház építéséhez pénzzel való hozzájárulás esetén, ha úgy állapodnak meg a felek, hogy ennek ellentételezéseképpen a hozzájáruló a számára kialakított lakrészbe beköltözik, és róla élete végéig gondoskodik: nem minősül ingyenes szerződésnek, hanem ez esetben visszterhes, mégpedig gondozási szerződésről van szó. Így sem létfenntartás veszélyeztetettsége, sem téves feltevés címén nem lehet visszakövetelni az adott pénzüsszeget, de mint gondozási szerződés megszüntethető¹¹³.

Az ajándékozó erkölcsi elvárása önmagában nem ad alapot az ajándék téves feltevés címén történő visszakövetelésére¹¹⁴.

Nem követelhető vissza az ajándék olyan feltevés végleges meghíusulására alapítottan, amely az ajándékozonak a megajándékozott személytől és magatartásától teljességgel független körülmények jövőbeni kedvező alakulásával kapcsolatos általános elképzelését tükrözi, és amelyekre ezért a megajándékozottnak nem is lehet befolyása¹¹⁵.

Az ajándékozonak lehet olyan feltevése a megajándékozottal szemben, hogy az ajándék tárgyát (az ingatlant) az utóbbi az ajándékozó életében nem idegenítheti el, ezen az alapon azonban az ajándékot csak akkor követelheti vissza, ha ezt az elvárását az ajándékozáskor a megajándékozottal egyértelműen közölte¹¹⁶.

A téves feltevés vonatkozhat arra is, hogy a házasság - betöltve társadalmi és egyéni rendeltetését - tartós lesz. Ha felismerhető, hogy a szerződést ebben a feltevésben kötötték, és ez utóbbi tévesnek bizonyult, a szerződés megtámadható.

Ajándék visszakövetelése esetén a házaselet megromlására vezető okok feltárása akkor is szükséges lehet, ha a házastársak a házasság felbontását egyező akaratnyilvánításuk alapján kérik, és nem követelhető vissza a házastársnak a tartós házasság reményében adott ajándék, illetőleg a helyébe lépett érték, ha az ajándékozás alapjául szolgáló feltevés meghíusulását az ajándékozó házastárs felróható magatartása okozta¹¹⁷. A Ptk. 4. § (4) bekezdése szerint saját felróható magatartására előnyök szerzése végett senki sem hivatkozhat. Polgári jogunk ezen alapelveinek szem előtt tartásával megállapítható, hogy az ajándékozási szerződés megtámadása útján a házastárs nem juthat ahhoz a vagyoni előnyhöz, hogy a vagyonállományából ajándékozás folytán már kiesett vagyontárgyat visszaszerezze, ha e feltevés meghíusulását kizárólag a saját felróható magatartása okozta. Az ajándékozó tehát nem húzhat előnyt saját felróható magatartásából. Ugyanez a jogelv irányadó azonban a megajándékozott tekintetében is.

A házastársak valamelyikének szülei által a közös életvitel megkönnyítése érdekében ajándékozott jelentősebb vagyontárgy a feltevés meghíusulása címén hosszabb házassági együttélés után is visszakövetelhető attól a házastárstól, aki felróható magatartásával kizárólag maga idézte elő a házasság felbomlását¹¹⁸.

¹¹³ Birósági Határozatok 1995. évi 23. számú eseti döntés

¹¹⁴ Birósági Határozatok 2000. évi 490. számú eseti döntés

¹¹⁵ Birósági Határozatok 1997. évi 442. számú eseti döntés

¹¹⁶ Birósági Határozatok 2002. évi 230. számú eseti döntés

¹¹⁷ Birósági Határozatok 1998. évi 279. számú eseti döntés

¹¹⁸ Birósági Határozatok 1975. évi 307. számú eseti döntés

Az ajándék visszakövetelésére volt házastársak esetén csak akkor nem kerülhet sor, ha a házasság megromlását kizárólag az ajándékozó házastárs felróható magatartása idézte elő¹¹⁹.

Az ajándék visszakövetelése szempontjából a tartós együttélés feltételezésének és e feltevés végleges meghiúsulásának van döntő jelentősége. Az, hogy az együttélés az ajándékozást követően több mint fél évvel vezetett a házasságkötéshez nem gyengíti, hanem erősíti az ajándékot visszakövetelő feltevésének megalapozottságát. Idősebb embereknél az együttélés szándéka magában foglalja azt az elvárást is, hogy amennyiben valamelyikük rászorul, a másik gondozni, ápolni fogja. Az ajándékozónak az említett feltevése a házasság rövid időn belüli megromlásával, valamint az életközösség megszűnésével véglegesen meghiúsult¹²⁰.

Lehetséges, hogy az ajándékozó nemcsak az ajándékot követeli vissza, hanem egyben az ajándékozási szerződés érvénytelenségét is állítja. Az ajándékozási szerződés megtámadásának és az ajándék visszakövetelésének együttes érvényesítése esetén előbb a megtámadási igényt kell elbírálni¹²¹.

¹¹⁹ Bírósági Határozatok 1995. évi 464. számú eseti döntés

¹²⁰ Bírósági Határozatok 1995. évi 406. számú eseti döntés

¹²¹ Bírósági Határozatok 2000. évi 488. számú eseti döntés

VIII. A visszakövetelési jog megszűnése

Az ajándék visszakövetelésének joga nem korlátlan. A törvény meghatározza azokat az eseteket, amikor az ajándék nem követelhető vissza.

Visszakövetelésnek nincs helye, amennyiben az ajándék vagy a helyébe lépett érték a jogsértés elkövetése időpontjában már nincs meg, továbbá ha az ajándékozó a sérelmet megbocsátotta; megbocsátásnak számít, ha az ajándékozó az ajándékot megfelelő ok nélkül hosszabb ideig nem követeli vissza.

A szokásos mértékű ajándék visszakövetelésének nincs helye¹²².

A visszakövetelés akadályai tehát lehetnek **objektívek**: ha az ajándék, illetve az ajándék helyébe lépett érték a jogsértés elkövetése időpontjában már nincs meg, valamint, ha szokásos mértékű ajándékot adott az ajándékozó. Az akadály lehet **szubjektív** is: ha az ajándékozó a sérelmet megbocsátotta.

a) Ha az ajándék vagy a helyébe lépett érték már nincs meg

Nincs helye visszakövetelésnek, amennyiben az ajándék vagy a helyébe lépett érték - jogsértés címén történő visszakövetelés esetében a jogsértés elkövetése időpontjában - már nincs meg. Ez azzal áll kapcsolatban, hogy a visszakövetelési jog érvényesítése esetében nem a szerződés érvénytelenségéről van szó, hanem más természetű jog gyakorlásáról. A visszakövetelés célja nem a szerződéskötést megelőző helyzet (eredeti állapot) visszaállítása. Azt kell visszatéríteni, ami a jogsértés elkövetésének időpontjában akár természetben, akár értékben a megajándékozottnál ténylegesen megvan. Mindebből következik, hogy az ajándék akkor sem követelhető vissza, ha az azért nincs meg, mert a megajándékozott az továbbajándékozta.

¹²² Ptk. 582. § (4)-(5) bekezdés

b) Ha az ajándékozó a sérelmet megbocsátotta

Megbocsátani csak az ajándékozó jogosult, hiszen a sérelem vagy csak vele szemben, vagy vele szemben is követhető el (gondolva itt arra, hogy a közeli hozzátartozó rovására elkövetett súlyos jogsértés végeredményben az ajándékozót is sérti).

Ennek sokféle módja lehetséges. A megbocsátás történhet kifejezett nyilatkozattal, hallgatólagosan és ráutaló magatartással is¹²³. Egy ilyen esetet maga a törvény is kiemeli: megbocsátásnak számít, ha az ajándékozó az ajándékot megfelelő ok nélkül hosszabb ideig nem követeli vissza. A megfelelő ok kitételből viszont az is következik, hogy nem enyészik el az ajándékozó visszakövetelési joga akkor, ha az ajándékozó a visszakövetelésben gátolva volt.

c) Szokásos mértékű ajándék visszakövetelésének nincs helye

A jogalkotó ezzel elkerüli azt a nagyfokú bizonytalanságot, amely azzal járna, ha a csekély értékű ajándékok is visszakövetelhetőek lennének. Az általában meghatározott alkalmakkor adott, a felek vagyoni helyzetéhez képest nem túlméretezett ajándék visszakövetelése sem anyagi, sem erkölcsi szempontból nem indokolt. A szokásos mérték meghatározása bírósági mérlegeléstől függ, amelynél komoly szerepe van a közfelfogásnak.

A szokásos mérték megállapításánál nemcsak az ajándék értékének, hanem az ajándékozás tárgyának, az ajándékozó vagyoni helyzetének, az ajándékozással elérni kívánt célnak és - hozzátartozók közötti ajándékozásnál - a családban uralkodó felfogásnak is szerepe van. Szokásos mértéket meg nem haladó ajándékról általában akkor lehet szó, ha az ajándékozás nem gazdagítja a megajándékozottat olyan mértékben, hogy az ajándék visszakövetelése anyagi és erkölcsi szempontból indokolt lenne¹²⁴.

Az esküvői vacsora költsége - ellenkező megállapodás hiányában - még abban az esetben sem követelhető, ha a szülő azt a fiatalok házassága tartósságának reményében fedezte. Az ilyen költségek fedezése ugyanis általában a szokásos mértékű ajándékozás körébe vonható (valamint az ajándék, a vacsoráért kifizetett összeg sincs már meg, s annak helyébe a dolog természete szerint más érték sem lépett)¹²⁵.

Tehát összességében elmondható, hogy az ajándék szokásos mértékét a bírói gyakorlat a társadalmi szokásoknak megfelelően és az adott ajándékozási alkalmat is figyelembe véve, esetről esetre ítéli meg.

¹²³ Tagadás esetében a megajándékozott köteles bizonyítani a megbocsátás tényét.

¹²⁴ Bírósági Határozatok 1994. évi 135. számú eseti döntés

¹²⁵ Bírósági Határozatok 1980. évi 132. számú eseti döntés

IX. Ajándékozás és házassági vagyonyjog

A házassági vagyonyjog szabályai rendezik a házasság vagyonyjogi következményeit, azt, hogy a házasság megkötésével miként alakul a házaspár vagyonyának jogi sorsa, mennyiben érinti a házasság ténye, illetve a házassági életközösség fennállása a házasságkötéskor már megvált vagyont, illetve az azt követően szerzett vagyony helyzetét, hogyan rendelkezhetnek a házaspár vagyonyokkal - megkülönböztetve egymás közötti belső viszonyukat és harmadik személlyel szembeni felelősségüket -, továbbá, hogy miként alakul a vagyony sorsa a házasság, illetve a házassági életközösség felbomlásakor, megszűntetésekor¹²⁶.

A házasság megkötésével a házastársak között a házassági életközösség idejére házastársi vagyonyközösség keletkezik. Ennek megfelelően a házastársak osztatlan közös tulajdona mindaz, amit a házassági életközösség ideje alatt akár együttesen, akár külön-külön szereztek, kivéve azt, ami valamelyik házastárs különvagyonyához tartozik. Közös vagyony a különvagyony az a haszna is, amely a házassági életközösség fennállása alatt keletkezett, levonva ebből a vagyonykezelés és fenntartás költségeit¹²⁷.

A házastárs különvagyonyához tartozik:

- a) a házasságkötéskor megvált vagyontárgy,*
- b) a házasság fennállása alatt öröklés jogcímén szerzett vagy ajándékba kapott vagyontárgy,*
- c) a személyes használatra szolgáló és szokásos mértékű, illetőleg mennyiségű vagyontárgy,*
- d) a különvagyony értékén szerzett vagyontárgy¹²⁸.*

Tehát mindaz a felek közös tulajdona, amelyet az életközösség ideje alatt - akár együtt, akár külön - szereztek, kivéve, amit a törvény kifejezetten a házastársak különvagyonyához sorol. (A házastársak összvagyonyán belül a különvagyony dologi jogilag elkülönült alvagyony.) A házastársak együttélése során a házasságba hozott vagy az együttélés alatt keletkezett különvagyonyok gyakran összeolvadnak a közös vagyonynal, és ez a vegyülés olyan mértékű is lehet, hogy a vagyonymozgás nyomon követése - főleg huzamos együttélés után - szinte lehetetlenné válik. Így, ha bizonytalan, hogy a házastársi vagyonyközösség ideje alatt szerzett vagyontárgy a közös vagyony körébe tartozik-e, vagy valamelyik házastárs különvagyony, vélelmezni kell, hogy az a közös vagyony része. Egyúttal azt is vélelmezni kell, hogy a felek a vagyontárgyon egyenlő arányban szereztek tulajdonjogot. Ezzel szemben természetesen megengedett az, hogy bármelyikük bizonyítsa akár a vagyontárgy különvagyonyi jellegét, akár azt, hogy a szerzés nem fele-fele arányban keletkeztetett tulajdonjogot.

¹²⁶ Szeibert Orsolya: Családi jog. Novissima Kiadó, Budapest, 2004, 31. oldal

¹²⁷ Csjt. 27. § (1) bekezdés

¹²⁸ Csjt. 28. § (1) bekezdés

Mint ahogy a közös vagyon védelme érdekében arra nézve is fennáll a vélelem, hogy a vagyontárgy szerzése a házassági életközösség alatt történt, ennek ellenkezőjét annak a házastársnak kell bizonyítania, aki ezt állítja.

A Csjt. nevesíti, hogy mely vagyontárgyak tartoznak a különvagyon körébe. Így oda tartozik a házasság fennállása alatt ajándékba kapott vagyontárgy is. A jogcímre tekintettel kerül a különvagyonba, hiszen ha a jogcím - tehát az ajándékozási szerződés - keletkezése a házasság előttre tehető, akkor már a házasságkötéskor megvolt vagyontárgy alapján állapítható meg a különvagyoni jelleg. Tehát a *b) pont* kifejezetten a házasság alatt megvalósuló ajándékozásiról szól.

A házassági életközösség alatt ingyenesen, de nem ajándékozás útján szerzett vagyontárgy (például nyereség) attól függetlenül a közös vagyon részévé válik, hogy azt csak az egyik házastárs szerezte. A kapott ajándék akkor kerül a közös vagyonba, ha az ajándékozó harmadik személy szándéka felismerhetően a házastársak közös vagyonának gyarapítására irányul.

A házasság fennállása alatt ajándékozás címén történő szerzés *sok problémát vetett fel a gyakorlat számára. Egyrészt* sok esetben bizonytalan, hogy a házastársak közösen kapták-e az ajándékot, vagy csak egyikük vagyonának gyarapítására szánta az ajándékozó. *Másrészt* vitás lehet, hogy a tartós házasság reményében adott ajándékot az életközösség megszűnése után az ajándékozó jogosult-e visszakövetelni, vagy az ajándék elszámolására a házastársak egymás közötti viszonyában, a megajándékozott házastárs különvagyónaként kerülhet sor. A problémát segít feloldani a **Legfelsőbb Bíróság Polgári Kollégiumának 281. számú állásfoglalása**, mely szerint:

A házastársaknak a házasságkötésre tekintettel vagy később, az életközösség fennállása alatt, kedvezőbb életkörülményeik biztosítása érdekében adott ajándék - beleértve az ún. menyasszonytáncpénzt is - általában a házastársi közös vagyonba tartozik.

A szülő vagy más rokon által adott jelentősebb értékű ajándékot viszont rendszerint az ő gyermeke vagy rokona részére szóló juttatásnak kell tekinteni.

Az állásfoglalás indokolása szerint a házassági vagyoni perekben sok esetben vitás az, hogy az adott ajándékok a közös vagyonhoz, vagy valamelyik házastárs különvagyonához tartoznak-e. Ezt a kérdést az esetek többségében házassági vagyoni szerződés nem rendezi.

Az ajándékozási okot adó események közül kiemelkedik a házasságkötés, illetve az ennek alkalmával adott ajándék: az ún. **nászajándék**¹²⁹. Ennek esetén abból kell kiindulni, hogy annak célja a jövőbeni házasság terheinek megkönnyítése, a házastársak közös boldogulásának az elősegítése. Ezért a nászajándék *rendszerint a közös vagyonhoz tartozik.*

Bizonyítható azonban, hogy az ajándékozó az ajándékot csak az egyik házastársnak kívánta juttatni. A bizonyítás sikere esetében a nászajándékot a megajándékozott házastárs *különvagyónak* kell tekinteni. Az ajándékozónak erre a szándékára mindenekelőtt az ajándékozás alkalmával tett nyilatkozatából lehet következtetni. Ilyen nyilatkozat hiányában (és ez a rendszerinti eset) meghatározó lehet az ajándéktárgy jellege, így például a személyes használatra szolgáló tárgy

¹²⁹ Érdekes példáját találjuk a nászajándék kialakulásának az ókori zsidó jogban. A házasság a patriarchák kora óta szerződéskötésnek, nem pedig nővásárlásnak minősült. A szerződésbe foglalt anyagi juttatásokat nem vételárnak, hanem nászajándéknak tekintették.

(ruhanemű, ékszer), vagy foglalkozás folytatását elősegítő dolog (például orvosi műszer) általában annak a házastársnak a különvagyona, aki azt használja.

Jelentősége lehet az ajándék értékének és az ajándékozónak a megajándékozotthoz fűződő kapcsolatának is. Ugyanis, ha a szülő vagy más rokon ad jelentősebb értékű ajándékot, ezt általában saját gyermekének, illetve rokonának szánja. Ilyenkor is jelentősége van az ajándékozaskor elhangzott nyilatkozatnak, de sok esetben a szülő, illetve a rokon eredetileg nem csupán gyermekét, rokonát, hanem annak családalapítását kívánja támogatni, közvetve tehát a másik házastársat is. Szándéka azonban nem irányul arra, hogy az együttélés végleges megghiúsulása esetén az ajándék értéke ne gyermekét, rokonát illesse meg, hanem az a másik házastársat is gazdagítsa, és közös vagyonként megosztásra kerüljön. Ilyen esetekben az ajándékot, illetve a helyébe lépett értéket annak a házastársnak a különvagyonához tartozónak kell tekinteni, akinek a szülője vagy rokona azt adta. Ez elejét veheti annak, hogy utóbb az ajándékozó a másik házastárssal szemben az ajándék visszakövetelése iránt külön per megindítására kényszerüljön.

Továbbá jelentősége lehet a felek által követett helyi szokásoknak is.

Az állásfoglalás kiemeli a *menyasszonytáncpénzt*, ami annyiban sajátos, hogy utólag rendszerint nem lehet megállapítani, ki mennyit ajándékozott. Ezért *közös vagyoni jellegétől csak kivételesen lehet eltekinteni*; például akkor, ha valamelyik közeli rokon nászajándék helyett jelentős összeget nyújtott ezen a címen, kifejezetten az egyik házastárs részére.

Ha a mindkét házastárs részére történő ajándékozást okirat bizonyítja (például ingatlan ajándékozása esetén), akkor csak maga az ajándékozó érvényesíthet igényt bármelyik házastárssal szemben az ajándék visszakövetelése érdekében. Nincs azonban akadálya annak, hogy az ajándékozó ezt a követelést gyermekére, rokonára engedményezze¹³⁰, és így az igény a házastársak vagyoni elszámolásának keretében, a szülő vagy rokon perbenállása nélkül is elbírálható.

Az említettek vonatkoznak arra az esetre is, amikor a házastársak a házas együttélésük alatt részesülnek ajándékban.

Összefoglalóan elmondható, hogyha nem áll rendelkezésre ajándékozási okirat, akkor figyelembe kell venni az ajándékozásra okot adó eseményt, az ajándéktárgy jellegét, annak értékét, a megajándékozott és az ajándékozó közötti rokoni kapcsolatot, továbbá tekintettel kell lenni az ajándékozaskor tett nyilatkozatra, annak valódi tartalmára. Vagyis a körülmények mérlegelése alapján lehet megállapítani az ajándékba adott vagyontárgy vagyoni hovatartozását.

Az állásfoglalás életszerűségét nem lehet kétségbe vonni, a jogtételnek azonban valamilyen módon a törvény rendelkezései között kellene helyet szorítani. Külföldi példaként említhető, hogy például Hollandiában az ajándékozási szerződésbe foglalt kizárólagossági kikötés (exclusion stipulation) az, amely a különvagyoni jelleget megalapozza, melynek nem feltétlenül egy okiratban, de egy időben kell történnie a juttatással, és azt közjegyzői okiratba kell foglalni³¹.

Az *alkalmi ajándékok*, amelyet a házastársak egyike, illetve mindketten kapnak, az alkalomtól függően (házassági évforduló, születésnap, névnap) kerülnek a közös vagyonba, illetőleg a

¹³⁰ „A jogosult követelését szerződéssel másra átruházhatja (engedményezés).” [Ptk. 328. § (1) bekezdés]

¹³¹ Polgári jogi kodifikáció 2001. évi III. évfolyam 1. szám, 11. oldal

megajándékozott házastárs különvagyonába. Amennyiben alkalmi jelleggel a házastársak egymást ajándékozzák meg, az így kapott ajándéktárgy a megajándékozott házastárs különvagyonába lesz még akkor is, ha az ajándékozó házastárs a közös vagyomból vásárolta azt. Ilyen esetben ugyanis a közös vagyoni értéket az ajándékozó az ajándékozással, a megajándékozott pedig az ajándék elfogadásával különvagyonnak tekinti¹³².

A házastársak egymás közötti ajándékozása¹³³ - a Csjt. értelmében közokirati formához kötötten - nem volt tiltott a Csjt. 1987 előtt hatályos szabályai szerint sem, de az eredeti rendelkezések szerint a házastársak olyan megállapodása, amellyel a vagyonszövetségbe tartozó egyes vagyontárgyakat valamelyikük különvagyonába utalnak, harmadik személyekkel szemben hatálytalan. Ez a rendelkezés a harmadik személyek irányában fennálló hatálytalanságot általános érvénnyel mondta ki, vagyis a különvagyonnak ez a formája kizárólag a házastársak egymás közti viszonyában volt érvényesíthető, így a különvagyon e részében nem vált dologi hatályúvá. A különvagyonba - és általában az egyik házastársi alvagyonból a másikba történő - utalást a bírói gyakorlat is szűken és csak a házastársak belső viszonyát érintő ügyletként értelmezte, lényegében „a megtérítési igényről való lemondás szándékával” a másik alvagyon javára szóló juttatásként. A második Csjt. novella az idézett rendelkezést hatályon kívül helyezte, és ehelyett iktatta be, hogy „a házastársak harmadik személyekkel kötött ügyleteik során kötelesek tájékoztatást adni arról, ha a szerződéssel érintett vagyontárgy valamelyikük különvagyonába tartozik”¹³⁴. Ez a szabály, amely a korábbi hatálytalansági szankció helyébe a tájékoztatási kötelezettséget állította, nem ad megfelelő védelmet a harmadik személynek a házastársak közti vagyonszövetségével szemben, különösen akkor nem, amikor a házastársaknak házassági vagyonszövetségével is lehetőségük van a törvény rendelkezéseitől eltérően meghatározni, hogy mi tartozik a közös-, illetve a különvagyonba¹³⁵. A harmadik személy ugyanis a házastársak esetleg rosszhiszemű magatartása esetén csak utólag léphet fel a fedezetelvonás, illetve a kártérítés szabályai szerint. Az ügyletkötéskor még azzal sem lehet pontosan tisztában, hogy melyik alvagyonra köti a megállapodást, illetve a vele ügyletet kötő házastárs milyen vagyoni fedezettel rendelkezik.¹³⁶

¹³² Kőrös András: Házastársi közös vagyon, közös lakás. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2002, 97. oldal

¹³³ A házastársak közötti ajándékozást főszabály szerint a római jog tiltotta. Ennek oka abban lehetett, hogy a könnyelmű házaspár ezzel magát anyagi romlásba ne vigye, vagy például válással fenyegetve házastársát ne kényszerítse ajándékozásra. Nem minősült érvénytelennek a kisebb alkalmi ajándék. A kivételek közé tartozott még a donatio propter nuptias. A keleti jogokból nyert receptiót, és tartalma szerint azt az ajándékot jelentette, amelyet a férj ígért feleségének a házasság megszűnése esetére. (Tehát csak ígérték, és nem adták át előre.) Célja az volt, hogy a nő anyagi életfeltételeit a házasság megszűnése után is biztosítsa. Ezért ez az ajándék csak akkor járt a nőnek, ha a házasság a férj halálával vagy nem a nő hibájából bekövetkezett válással szűnt meg. Az igazsághoz azonban az is hozzátartozik, hogyha gyermekek, illetve leszármazók is voltak, a donatio propter nuptias tárgyán a nő csak haszonélvezetet szerzett, a tulajdonjog ugyanis ilyenkor a leszármazókat illette.

¹³⁴ Csjt. 27. § (4) bekezdés

¹³⁵ Csjt. 27. § (2) bekezdés

¹³⁶ A Polgári jogi kodifikáció szerint a kérdés megoldása több szálon kereshető. Az egyik az, hogy a házassági vagyonszövetségnek, továbbá a házastársak közötti olyan további jogügyleteknek, amelyek a közös vagyon terhére a különvagyon, vagy - vagyonszövetség esetén - a különvagyon terhére a közös vagyon, illetve a másik különvagyon növelésével jár, csak akkor van harmadik személyekre kihatása, ha a harmadik személy az ügyletkötéskor erről tudomással bír. Ehhez rendelkezni kellene a házassági vagyonszövetség valamiféle közhiteles nyilvántartásáról, és a törvényben a különvagyon tárgyainak felsorolásában szerepelnie kellene „a házassági vagyonszövetségben különvagyonnak minősülő vagyontárgynak” is. Egy másik megoldási lehetőség annak törvényi kimondása, hogy a házastársak között létrejött bármilyen olyan szerződés, amely a közös vagyon és a különvagyon arányainak megváltoztatásával jár, nem hat ki azokra a hitelezőkre, akiknek a követelése a házastársak szerződését megelőzően keletkezett. Végül elképzelhető olyan megoldás is, hogy ha a házastársak egymás különvagyonába oly módon utalnak egyes vagyontárgyakat, hogy arról harmadik személy nem tud és nem is tudhat, ez nem eredményez más mint a használati és kezelési jog átruházását. [Polgári jogi kodifikáció 2001. évi III. évfolyam 1. szám, 11. oldal]

Tehát nincs akadálya annak, hogy a házastárs a különvagyonából, illetve a közös vagyonából ráeső rész erejéig egyes vagyontárgyakat, vagyoni értékeket a másik házastárs különvagyonába utaljon. Azonban figyelemmel kell arra lenni, hogy a különvagyonba utalás harmadik személyek érdekeit is érintheti. Ezért a házastársak a harmadik személyekkel kötött ügyleteik során kötelesek tájékoztatást adni arról, ha a szerződéssel érintett vagyontárgy valamelyikük különvagyonába tartozik.

A házasfelek és a harmadik személyek közötti ún. **külső jogviszonyban** már nem a Csjt., hanem - a jogviszony természetétől függően - a polgári jog, a társasági jog, a szövetkezeti jog, a munkajog vagy egyéb jogágak rendelkezései érvényesülnek. Tehát az adott szerződésre irányadó jogág szabályai alapján kell megítélni: a mindkét házastárs részvételével megkötött ún. közös ügyletek és a házastársak valamelyike által külön megkötött ügyletek érvényességét; a házastársak valamelyike által harmadik személlyel megkötött ügyletnek az ügyletkötésben részt nem vett (másik) házastársal szembeni hatályosságát; valamint a házastársak egymással kötött ügyleteinek a harmadik személlyel szembeni hatályosságát¹³⁷.

Ha az **ajándékozó mindkét házastársnak együttesen ajándékozik**, az ily módon szerzett vagyontárgy a közös vagyonba kerül. Ha viszont az ajándékozó meghatározott hányadokban juttat vagyontárgyat az egyik és a másik házastársnak, az így megszerzett tulajdoni illetőség, illetve vagyontárgy mindkét házastárs különvagyonába tartozik.

Az ajándék vagy ajándék helyébe lépett érték **visszakövetelésének** helye lehet a házastárs, illetőleg a szülők részéről is azon az alapon, hogy az a feltevés, amelyre figyelemmel az ajándékot adták, utóbb véglegesen meghiúsult, és e nélkül az ajándékozásra nem került volna sor. Így például a házasság nem bizonyult tartósnak.

A visszakövetelési jogcímet nem érvényesítheti az a házastárs, akinek magatartására a házasság megromlása visszavezethető, mert saját felróható magatartására előnyök szerzése végett senki sem hivatkozhat¹³⁸. Ebből viszont az is következik, hogy az ajándék visszakövetelésére volt házastársak esetén csak akkor nem kerülhet sor, ha a házasság megromlását kizárólag az ajándékozó házastárs felróható magatartása idézte elő. A másik fél felróható magatartására ugyanis az is hivatkozhat, aki maga sem úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható¹³⁹. Tehát a megajándékozottnak az az érvelése, hogy mindkét fél magatartása vezetett a házasság megromlásához, és ezért az ajándék visszakövetelésének nincs helye, nem helytálló¹⁴⁰.

A szülőktől származó ajándék, mint különvagyon megtérítésére a házastárs akkor is igényt tarthat, ha az ajándék visszakövetelésének a feltételei nem állnak fenn, vagy a visszakövetelési igény nem vezet eredményre. A közös vagyonba utalás-, illetve a megtérítési igényről való lemondás hiányában a megtérítés a házastársat akkor is megilleti, ha az ajándék visszakövetelésére nincs alap¹⁴¹.

¹³⁷ Csúri Éva Katalin: A házastársak jogai és kötelezettségei. In: A családjogi törvény magyarázata. Szerk.: Sári Péterné Vass Margit. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2002, 425. oldal

¹³⁸ Ptk. 4. § (4) bekezdés

¹³⁹ Ptk. 4. § (4) bekezdés

¹⁴⁰ Bíróági Határozatok 1994. évi 747. számú eseti döntés

¹⁴¹ Bíróági Határozatok 2001. évi 277. számú eseti döntés

Az ajándékba adott telektulajdoni hányad visszakövetelését nem zárja ki az, hogy a telekre a felek a házassági életközösség alatt közös vagyonkból építményt emeltek. Ilyenkor az ingatlanra vonatkozó tulajdoni arányok megállapításánál a visszakövetelt ajándék értékét az ajándékozó különvagyónaként kell figyelembe venni¹⁴². Tehát az egész telket az ajándékozó házastárs különvagyónának kell tekinteni¹⁴³.

¹⁴² Bírósági Határozatok 1983. évi 119. számú eseti döntés

¹⁴³ Bírósági Határozatok 1981. évi 202. számú eseti döntés

X. A jegyesség

„Egy fiú és egy lány örülten egymásba szeretett. Elhatározták, hogy eljegyzik egymást. A jegyesek mindig megajándékozzák egymást, de a fiú szegény volt: minden vagyona az az óra volt, amelyet a nagyapjától örökölt. Kedvesének szép hajára gondolt, és úgy döntött, hogy eladja az órát, hogy az árából vehessen egy szép ezüst hajcsatot. A lánynak se volt pénze ajándékra. Elment tehát a falu legnagyobb kereskedőjéhez, és eladta a haját. Az árából pedig vett egy aranyláncot kedvese órájára. Amikor találkoztak, az eljegyzés napján, a lány odaadta a fiúnak a láncot az órára, amit az eladott, a fiú pedig odaadta a lánynak a hajcsatot, amelyet már nem volt hova tűzni.”

Paulo Coelho: A Piedra folyó partján ültem, és sírtam

A jegyességet sem a Csjt., sem más jogszabály nem szabályozza, és önmagában a jegyességhez vagyoni jogi hatások sem fűződnek.

Amennyiben a házasulók a jegyesség tartama alatt **élettársként élnek együtt**, úgy a vagyoni viszonyaikra:

- a) a Ptk. alapján az élettársak közös szerzésére vonatkozó szabályok az irányadók¹⁴⁴, ha házasságkötésre utóbb nem kerül sor, vagy házasulókként, illetve házastársakként ilyen tartalmú vagyoni jogi szerződést kötöttek;
- b) a Csjt. házassági vagyoni jogi szabályai alkalmazandók azonban akkor, ha az élettársi kapcsolatukat követően házasságot kötnek, és e szabályok alkalmazhatóságát házassági vagyoni jogi szerződésben vagy más módon nem zárták ki.

Élettársi jogviszony hiányában a jegyesek közötti vagyoni viszonyok elbírálására a Ptk.-nak vagy más jogszabálynak az adott jogviszonyra vonatkozó szabályai alkalmazandók. Ennek megfelelően alkalmazhatóak az ajándék visszakövetelésére vonatkozó szabályok az ún. **jegyajándék** visszakövetelése esetén.

A mezopotámiai jogban Lipit-Isztár¹⁴⁵ törvényei szerint az eljegyzést felbontó félnek az eljegyzési ajándék kétszeresét kellett visszafizetnie. Hammurapi¹⁴⁶ törvénykönyvében az állt, hogyha az asszony meggyűlölte az urát, a hatóság előtt tisztázhatta magát. Amennyiben bebizonyosodott, hogy jó feleség és gondos családanya volt, férje pedig eljárva megkevesbítette őt, joga volt házassági ajándékának visszavételére (és az atyai házba való visszaköltözésre).

Az Ószövetségben az akkori erkölcsi törvényeknek megfelelően az áll, hogy „ha valaki elcsábít egy szűz lányt, aki még nem volt eljegyezve, és lefekszik vele: adja meg érte a jegyajándékot, és vegye

¹⁴⁴ „Az élettársak együttélésük alatt a szerzésben való közreműködésük arányában szereznek közös tulajdont. Ha a közreműködés aránya nem állapítható meg, azt azonos mértékűnek kell tekinteni. A háztartásban végzett munka a szerzésben való közreműködésnek számít.” [Ptk. 578/G. § (1) bekezdés]

¹⁴⁵ Kr.e. 1934-1924 között uralkodott

¹⁴⁶ Kr.e. 1792-1750 között uralkodott

feleségül. Ha a szűz apja nem akarja odaadni, akkor is adja meg érte azt a pénzt, amit a szüzek jegyajándékul kapni szoktak”.

A római jogban az eljegyzést felbontó fél I. Constantinus óta volt köteles a jegyesétől kapott ajándékot visszaadni, illetve amit ajándékozott, azt nem követelhetette vissza.

Az 1848 előtti magyar magánjogban jegyajándék (res paraphernales) alatt értették mindazon ingóságokat, tipikusan ékszereket, ruházati tárgyakat, amelyeket az eljegyzés alkalmával, illetve a házasságkötés előtt a vőlegény vagy bárki más a menyasszony számára adott. A jegyajándék a nő tulajdonát képezte és a rendelkezési jog is őt illette meg. Ezt a nő nem veszíthette el házasságtörés, vérfertőző házasságkötés esetén sem. Ha a házasság az eljegyzést követően nem jött létre, a vőlegény az általa adott jegyajándékot csak akkor követelhetette vissza, ha a házasságkötésre a nő hibájából nem került sor. A jegyajándék felett a nő szabadon rendelkezhetett, ha nemélt e jogával és gyermekei sem voltak, akkor a jegyajándék a házasság megszűnését követően a férjére szállt. Törvényes öröklés esetén a leányok örökölték édesanyjuk jegyajándékát¹⁴⁷.

Tehát régóta fennálló eleme a jognak, ha a jegyes alapos ok nélkül lépett vissza, illetve ha alapos okot szolgáltatott a másikkal való visszalépésre, elveszítette az általa adott ajándékot.

XI. Halál esetére szóló ajándékozás

¹⁴⁷ Homoki Nagy Mária: A magyar magánjog történetének vázlata 1848-ig. JATEPress, Szeged, 2001, 33. oldal

A halál esetére szóló ajándékozás a polgári jog olyan árva gyermekének tűnik, melyet egyszerre hol ketten is örökbe akarnak fogadni - a kötelmi jog és az öröklési jog -, hol pedig egyiknek sem kell. Ez az áldatlan állapot nemcsak a magyar jogra jellemző, hanem végigkíséri az európai jogtörténetet is. E kijelentés alátámasztására érdemes a *jogirodalomból néhány példát* felhozni:

„A halál esetére szóló ajándékozás teljesen azonos fogalom az öröklési szerződéssel.”¹⁴⁸

„Különös neme az ajándékozásnak a halál esetére szóló, melynek kifejezése azonban az öröklési joghoz tartozik.”¹⁴⁹

„Az ajándékozás obligáció. Ha pedig obligáció, ebből a mivoltából az nem mozdíthatja ki, hogy milyen alaki érvényességi kellékeket ír a törvény elő az ajándékozási kötelmet keletkeztető szerződésre. Mert azt, hogy valamely magánjogi jogviszony kötelelem-e, avagy más nem a jogviszonyt létrehozó tényállás, alakszerűsége dönti el, hanem a viszonynak természete, aminthogy például a házastársak közötti vétel megmarad akkor is vételnek, ha a törvény ezt szigorú alakszerűséghez köti, mint a nem házastársak között létesült vételt. Éppen ezért nem is helyeselhető, ha akár törvény, akár tudomány az öröklési szerződések között tesz a halál okából való ajándékozásról említést.”¹⁵⁰

„A túlélés föltétele van itt kikötve, amely ha meghíúsul, megszűnik az ajándékozási szerződés, éppen úgy, mintha más föltételt tűztek ki, és ez híúsul meg. Ennélfogva az ajándékozást nem lehetne öröklési jogcímmé tenni. A Tervezet is helytelen nyomon jár ennek okából, mikor azt mondja az 1952. S-ban, hogy a halálesetre szóló ajándékozáásra, ha élők közt fogatosítják, az ajándékozási szerződés; ellenkező esetben a végrendekezés szabályai alkalmazandók. Ezzel szemben azt ajánlottuk, hogy a túlélés föltételéhez kötött ajándéokra nézve csak szigorúbb alakszerűségeket kellene előírni s nem volna szabad halálesetre szóló jogcímképpen szabályozni a magánjogi codexben.”¹⁵¹

„Halál esetére szóló ajándékozás az olyan ajándékozási szerződés, amelynél a juttatás hatályosságát a felek attól teszik függővé, hogy a megajándékozott túléli az ajándékozót.”¹⁵²

„A halál esetére szóló ajándékozás az ajándékozás különös fajtája.”¹⁵³

A *Polgári jogi kodifikáció* keretében is felmerült a fenti probléma: „megfontolásra ajánlott a halál esetére szóló ajándékozás intézménye elhelyezésének felülvizsgálata. Ez a szerződés ugyanis végső soron nem egyéb egy sajátos feltételhez - vagyis hogy a megajándékozott az ajándékozót túlélje - kötött ajándékozási szerződésnél, amelyet legfeljebb említeni lehet az öröklési jog végintézkedési elemeinél, így az az ajándékozási szerződés körében helyezendő el.”¹⁵⁴

A halál esetére szóló ajándékozás (*mortis causa donatio*) a *római jogban* alapvetően az öröklési jogba tartozott, de bizonyos mértékben átmenetet képezett az élők közötti ajándékozás és a halál

¹⁴⁸ Kausser Lipót: *Definitio a magánjogban*. A Magyar Jogászegylet Kiadása, Budapest, 1935, 122. oldal

¹⁴⁹ Kolosváry Bálint: *A Magyar Magánjog Tankönyve*. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1911, 205. oldal

¹⁵⁰ Menyhárth Gáspár: *Ajándékozás*. In: *Magyar Magánjog*. Szerk.: Szladits Károly. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1942, 444. oldal

¹⁵¹ Raffay Ferencz: *A Magyar Magánjog Kézikönyve*. Benkő Gyula Cs. és Kir. Udvari Könyvkereskedése, Budapest, 1909, 666. oldal

¹⁵² Villányi László: *A Magyar Magánjog Rövid Tankönyve*. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1941, 443. oldal

¹⁵³ Petrik Ferenc: *Az öröklés joga*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1991, 218. oldal

¹⁵⁴ *Polgári jogi kodifikáció 2003. évi V. évfolyam 2. szám*, 28. oldal

esetére szóló különös juttatások között¹⁵⁵. Akkor alkalmazták, ha az ajándékozó súlyosan beteg volt, vagy egyébként életveszélyben forgott. A *rendi Magyarország magánjoga* a római jog szabályait követte azzal az eltéréssel, hogy az ajándékozás nem sérthette a kötött vagyonban előírt utódlási rendet.

A halál esetére szóló ajándékozás alaptulajdonságait tekintve nem különbözik a „közönséges” ajándékozástól: ingyenes tulajdonátruházó szerződés (kétoldalú jogügylet). Ezért a törvény a halál esetére szóló ajándékozás tartalmára - meghatározott kivételekkel - az ajándékozás, alakjára pedig az öröklési szerződés szabályainak az alkalmazását rendeli.

Ha az ajándékozás azzal a feltétellel történt, hogy a megajándékozott az ajándékozót túléli, a szerződésre az ajándékozás szabályait azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy a szerződés alakiságaira az öröklési szerződés alakiságai az irányadók.

*Halál esetére szóló ajándékozás csak olyan juttatásra nézve érvényes, amely végrendelet esetében hagyománynak minősülne.*¹⁵⁶

A törvény a halál esetére szóló ajándékozást az öröklési szerződés különleges fajtájaként szabályozza. Valójában azonban a végrendelet és az öröklési szerződés mellett a végintézkedés önállósult harmadik fajtája, amely nemcsak a végrendelettől, de az öröklési szerződéstől is több vonatkozásban különbözik.

Végintézkedés azért, mert szintén olyan jogügylet, amelyben az örökhagyó vagyona egy részéről a juttatásban részesített személy által való túlélése esetére rendelkezik. Különbözik viszont a végrendelettől abban, hogy míg ez utóbbi egyoldalú, addig a halál esetére szóló ajándékozás kétoldalú jogügylet, szerződés. Az örökösnevezést is tartalmazó végrendelettől továbbá abban is különbözik, hogy míg az utóbbi tárgya az örökség, addig a halál esetére szóló ajándékozás tárgya csak olyan juttatás lehet, amely végrendelet esetében hagyománynak minősülne. Ez a különbség azonban csak az örökösnevezést tartalmazó végrendelet esetében áll fenn, tehát nem általánosan jellemző különbség, hiszen nem szükségszerű, hogy a végrendeletben örökösnevezés is legyen; lehet olyan végrendelet is, amely csupán hagyományrendelést tartalmaz.

Az *öröklési szerződéstől* abban különbözik, hogy annál az örökhagyóval szerződő fél mindig örökös, míg a halál esetére szóló ajándékozási szerződés esetében a szerződő fél sohasem lehet örökös, minthogy ennek a szerződésnek a tárgya csak hagyománynak minősülő juttatás lehet. Abban is különböznek, hogy az öröklési szerződés minden esetben visszerthes, mert az örökhagyó a vele szerződő felet csak tartás vagy életjáradék fejében teheti örökösévé¹⁵⁷, addig a halál esetére szóló

¹⁵⁵ A jogügylet kötelmi jogi jellegére utalt, hogy a) a klasszikus jogban a közönséges donációhoz hasonlóan a megajándékozó és a megajándékozott közötti alakszerűtlen megállapodással (pactum) jött létre; b) valamint, hogy a juttatás az örökléstől függetlenül érvényesült, tehát akkor is hatályos volt, ha az ajándékozó után nem maradt örökös, vagy maradt, de az örökséget nem fogadta el. Öröklési jogi jellegét bizonyítja viszont, hogy a) hatálya ahhoz a feltételhez volt kötve, hogy a megajándékozott az ajándékozót túlélje, ez pedig kifejezetten az öröklési jogi jogügyletekre jellemző sajátosság; b) nem érintették az élők közötti ajándékozásra vonatkozó korlátozások (lex Cincia, házastársak közötti ajándékozás tilalma, hatósági bejelentési kötelezettség); és c) egyes öröklési jogi szabályok hatálya kiterjedt rá.

¹⁵⁶ Ptk. 659. § (1)-(2) bekezdés

¹⁵⁷ Ptk. 655. § (1) bekezdés

ajándékozás mindig ingyenes, az örökhatyó ugyanis ebben a saját vagyona rovására ingyenes vagyoni előnyt juttat a vele szerződő félnek.

Ami az *ajándékozási szerződéstől* való elhatárolását illeti - az alaki különbözőségtől eltekintve -, a halál esetére szóló ajándékozásnak (mint minden végintézkedésnek) lényeges feltétele, hogy a megajándékozott túlélje az ajándékozó örökhatyót. Tehát egy feltételtől függ, vagyis a megajándékozottnak túl kell élnie az ajándékozót. Ez a feltétel az a tulajdonság, ami a halál esetére szóló ajándékozást az általános értelemben vett ajándékozástól, mint tisztán kötelmi szerződéstől megkülönbözteti. És ezért nem teljesíthető nyomban, a szerződés létrejöttével egyidejűleg, hanem az ajándékozó halálának - aminek a megajándékozott életében kell bekövetkeznie - időbelileg a szerződés létrejötte és annak teljesítése közé kell esnie. A halál, mint jogi tény automatikusan beteljesíti a szerződés célját, így a vagyoni előny már a halál tényével beáll a megajándékozottra nézve. A tulajdonosváltás tehát a halál pillanatában¹⁵⁸ bekövetkezik.

Ezzel szemben *megszűnik* a halál esetére szóló ajándékozás, ha a megajándékozottként kijelölt személy az ajándékozó előtt meghal, vagy az ajándék tárgya megszűnik.

Nem halál esetére szól az ajándékozás, ha az ajándékozó halálának napja csak a teljesítés időpontjául van meghatározva (donatio post obitum), tekintet nélkül arra, hogy a megajándékozott ebben az időpontban még életben van-e vagy sem. Ez esetben ugyanis a felek csak a szerzés időpontját halasztották el az ajándékozó halálának bekövetkezéséig, de nem kötötték ki feltételül, hogy a megajándékozott túlélje az ajándékozót. Sokszor igen nehéz elhatárolni azt az esetet, amikor a szerződés tárgyát az ajándékozó későbbi időpontban - halála időpontjában - köteles kiszolgáltatni, attól az esettől, amikor az ajándékozás feltétele az ajándékozó túlélése. Legtöbbször a bizonyítási teher dönti el a kérdést, miután vitás esetben a megajándékozottnak kell bizonyítania, hogy az ajándékozás milyen feltétellel történt. Szintén nem halál esetére szóló ajándékozásról van szó, ha az ajándékozó a tulajdonjogot már életében átruházza, de fenntartja holtig tartó haszonélvezetét. Tehát megállapítható, hogy nem csupán akkor beszélünk élők közötti ajándékozásról, ha az ajándékozás még az ajándékozó életében fogantatba megy.

A halál esetére szóló ajándékozás tárgya

A halál esetére szóló ajándékozás tárgya *csak olyan juttatás lehet, amely végrendelet esetében hagyománynak minősülne*¹⁵⁹. Ennek a korlátozásnak az az *indoka*, hogy ennek hiányában lehetőség nyílna arra, hogy az örökhatyó szerződéses kötöttséggel ellenszolgáltatás nélkül tehessen valakit örökösévé. Ez pedig végeredményben az öröklési szerződésre vonatkozó rendelkezések kijátszásához vezethetne, amelynek pedig az a célja, hogy az örökhatyó - az ellenszolgáltatás révén - ily módon is biztosíthassa öregkorára tartását és gondozását.

A korlátozás vonatkozásában a törvény a végrendelet esetében hagyománynak minősülő juttatásokra utal. Alkalmazni kell tehát a hagyományra vonatkozó rendelkezéseket. Vagyis halál

¹⁵⁸ A halál időpontjának az agyműködés megszűnése és visszafordíthatatlansága (biológiai halál) minősül, és nem pedig a szívűködés leállása (klinikai halál). A halállal azonos következménye van a holtak nyilvánításnak és a halál ténye bírói megállapításának.

¹⁵⁹ Ptk. 659. § (2) bekezdés

esetére szóló ajándékozás tárgya lehet a hagyatékban meglévő valamely vagyontárgy, feltéve, hogy annak a megajándékozott részére való juttatása nem minősül öröklésnek¹⁶⁰; valamint tárgya lehet olyan vagyoni szolgáltatás is, amelyet az örökösnek kell teljesítenie a megajándékozott részére¹⁶¹. Az előbbi esetben az örökhagyó halálakor közvetlenül száll át a megajándékozottra a hagyatékban meglévő vagyontárgy, az utóbbi esetben pedig a megajándékozott az örökhagyó halálakor követelést szerez az örökösrel szemben a szerződésben meghatározott vagyonszolgáltatás iránt.

Az a korlát, hogy a megajándékozottra az örökhagyó halálakor közvetlenül átszálló vagyontárgy juttatása *nem minősülhet öröklésnek*, azt jelenti, hogy a halál esetére szóló ajándékozásnak nem lehet tárgya sem az örökhagyó egész hagyatéka, sem annak meghatározott hányada¹⁶², s az egész hagyaték értékének jelentős részét kitevő meghatározott egy vagy több vagyontárgy is csak akkor lehet, ha a megajándékozottnak nem kell osztoznia a hagyatéki terhek viselésében¹⁶³. A kedvezményezett nem osztozik a hagyatéki terhek viselésében, hiszen őt az ajándékozó ingyenesen kívánja valamely vagyontárgyának tulajdonosává tenni.

Tehát az örökhagyó halál esetére szóló ajándékozással teljes vagyonáról nem rendelkezhet, csupán vagyonának egy részéről, amely végrendelet esetében hagyománynak minősülne.

Alakiséga

A halál esetére szóló ajándékozási szerződés alakiságaira az *öröklési szerződés alakiságai az irányadóak*. Ez azt jelenti, hogy csak az írásbeli végrendeletre, tehát akár a közvégrendeletre, akár az írásbeli magánvégrendeletre megszabott alakiságok mellett lehet érvényesen kötni, az utóbbi esetben mégis csupán a más által írt írásbeli magánvégrendeletalakiságaival¹⁶⁴.

A más által írt magánvégrendelet alakjában természetesen csak az az örökhagyó köthet halál esetére szóló ajándékozási szerződést, aki egyáltalán írásbeli magánvégrendeletet tehet. Ezért a korlátozottan cselekvőképes, a vak, az írástudatlan, továbbá az, aki olvasásra vagy nevének aláírására képtelen állapotban van, csak közvégrendeleti formában köthet halál esetére szóló ajándékozási szerződést¹⁶⁵.

Szóbeli végrendelet alakjában mindezért halál esetére szóló ajándékozási szerződést nem lehet kötni, még akkor sem, ha a szóbeli végrendeletkezéshez a törvényben megkívánt feltételek fenn is

¹⁶⁰ „Hagyomány a hagyatékban meglévő valamely vagyontárgynak közvetlenül meghatározott személy részére juttatása, ha az ilyen részesedés nem minősül öröklésnek.” [Ptk. 641. § (1) bekezdés]

¹⁶¹ „Hagyományrendelés az is, ha az örökhagyó örökösét arra kötelezi, hogy a hagyományos vagyoni szolgáltatást teljesítsen.” [Ptk. 641. § (2) bekezdés]

¹⁶² Mivel „Örökös az, akinek az örökhagyó az egész hagyatékát, illetőleg annak meghatározott hányadát juttatja.” [Ptk. 636. § (2) bekezdés].

¹⁶³ Ellenkező esetben ugyanis az ilyen megajándékozott is örökös lenne: „Kétség esetében örökös az is, akinek az örökhagyó az egész hagyaték értékének jelentős részét tevő meghatározott egy vagy több vagyontárgyat juttat, ha az örökhagyó feltehető akarata szerint a részesítettnek a hagyatéki terhek viselésében is osztoznia kell.” [Ptk. 636. § (3) bekezdés].

¹⁶⁴ Ugyanis az öröklési szerződés érvényességére az írásbeli végrendeletre vonatkozó rendelkezéseket azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy a szerződésre akkor is a más által írt végrendelet alakiságai irányadóak, ha az valamelyik fél saját kézírásával készült [Ptk. 656. §]. Vagyis érvényességéhez szükséges két tanú alkalmazása: vagy két tanú együttes jelenlétében kell aláírni, vagy az aláírást két tanú előtt el kell ismerni, és mindkét esetben a tanúknak is - e minőségük feltüntetésével - alá kell írniuk [Ptk. 629. § (1) bekezdés b) pont].

¹⁶⁵ Ptk. 624. § (2)-(3) bekezdés

állnak. Ebben is különbözik az élők közti ajándékozási szerződéstől, mert annál a szerződés írásba foglalása csak ingatlan ajándékozása esetében szükséges.

Alkalmazandó továbbá az a rendelkezés is, amely megszűnésének, illetőleg módosításának az alakiságára a szerződés létrejöttére vonatkozó szabályokat rendeli alkalmazni¹⁶⁶.

Irányadó az a rendelkezés is, hogy ha az ajándékozó örökgyógy korlátozottan cselekvőképes személy, a szerződés érvényességéhez a törvényes képviselő hozzájárulása és a gyámhatóság jóváhagyása is szükséges¹⁶⁷. A halál esetére szóló ajándékozási szerződés korlátozott cselekvőképesség miatt történt érvénytelenné nyilvánítása törvénysértő, mert ilyen okból csak annak a nagykorú személynek a szerződése érvénytelen, akit a bíróság ilyen hatállyal gondnokság alá helyezett¹⁶⁸.¹⁶⁹ Ezzel ellentétes vélemény is ismeretes: „A két utaló szabály - a Ptk. 656. §-a és a Ptk. 659. §-ának (1) bekezdése - között alapvető különbség van. Míg ugyanis a Ptk. 656. §-a az öröklési szerződés érvényességére az írásbeli végrendeletre vonatkozó rendelkezéseket általában - tehát az alaki és tartalmi szabályokat egyaránt - alkalmazni rendeli, a Ptk. 659. §-ának (1) bekezdése a halál esetére szóló ajándékozási szerződésre csupán az öröklési szerződés alakiságaira vonatkozó szabályok érvényesülését kívánja meg. Ebből következik, hogy véleményünk szerint a halál esetére szóló ajándékozási szerződésre nem érvényesül a Ptk. 656. §-ának a korlátozottan cselekvőképes személy által kötött öröklési szerződésre vonatkozó szabálya. Ez az érvényességi feltétel ugyanis nem az alakiságra, hanem a végrendelezési képességre vonatkozó szabályok körébe tartozik.”¹⁷⁰

Ajándékozóként házastársak érvényesen köthetnek közösen halál esetére szóló ajándékozási szerződést, miután az alól az alaki szabály alól, hogy „két vagy több személynek bármilyen alakban ugyanabba az okiratba foglalt végrendelezése érvénytelen”¹⁷¹, az öröklési szerződésre kivételt állapít meg a Ptk. 73. §, mely szerint „a házastársaknak ugyanabba az okiratba foglalt öröklési szerződése érvényes, ha mint örökgyógy kötnek harmadik személlyel szerződést”. Ez a kivételes szabály tehát a halál esetére szóló ajándékozási szerződésre is vonatkozik.

A halál esetére szóló ajándékozás érvénytelensége

Mivel az öröklési szerződés alakiságai az irányadók, annak érvényességére pedig az írásbeli végrendeletre vonatkozó rendelkezéseket a fentebb említett eltérésekkel kell alkalmazni, ezek alapján megállapítható, hogy az *érvénytelenségre csak az hivatkozhat, aki az érvénytelenség megállapítása esetében maga örököl vagy tehertől mentesül*¹⁷².

Megtámadására csak az arra jogosult által felhozott okok alapján van jogi lehetőség, érvénytelensége hivatalból nem, hanem csak akkor vehető figyelembe, ha arra az érdekelt hivatkozik. Ebből következik, hogy a bíróság a halál esetére szóló ajándékozási szerződést csak az érvényesített

¹⁶⁶ Ptk. 658. § (2) bekezdés

¹⁶⁷ Ptk. 656. §

¹⁶⁸ Bírósági Határozatok 1981. évi 496. számú eseti döntés

¹⁶⁹ Gellért György: Öröklési szerződés. In: A Polgári Törvénykönyv Magyarázata 2. Szerk.: Gellért György. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2004, 2510. oldal

¹⁷⁰ Petrik Ferenc: Az öröklés joga. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1991, 220. oldal

¹⁷¹ Ptk. 644. §

¹⁷² Ptk. 653. §

megtámadási ok alapján és a perben álló felek egymás közötti viszonyában (inter partes) nyilváníthatja érvénytelennek¹⁷³. (Relatív érvénytelenség.) Ennek további következménye, hogy az egyes érvénytelenségi okok önálló kereseti kérelmek alapjai lehetnek, és az egyik érvénytelenségi okra alapított kereset sikertelensége esetén lehetőség van arra, hogy a jogosult újabb megtámadási okból kérje a szerződés érvénytelenségének megállapítását. Újabb kereseti kérelmet azonban a Pp. tiltó rendelkezése folytán a másodfokú eljárásban nem lehet előterjeszteni¹⁷⁴.

Az ajándékozás szabályainak alkalmazása

A halál esetére szóló ajándékozás tartalmi sajátosságai (hogy tárgya olyan egyedi vagyontárgy, amely végrendelet esetében hagyománynak minősülne; feltétel, hogy a megajándékozott az ajándékozót túlélje; valamint, hogy a tulajdonjog átszállására az ajándékozó halálakor kerül sor) hatással vannak az élők közötti ajándékozási szerződésre vonatkozó rendelkezések alkalmazhatóságára is.

Így az ajándék *visszakövetelésére* vonatkozó szabályok *tárgytalanok*. *Alkalmazható viszont a clausula rebus sic stantibus elve*, azaz a szerződés teljesítését az ajándékozó megtagadhatja, ha bizonyítja, hogy az ajánlattétel, illetőleg a szerződés megkötése után körülményeiben, különösen a megajándékozotthoz való viszonyában olyan lényeges változás állott be, hogy a szerződés teljesítése tőle többé el nem várható¹⁷⁵.

Az öröklési jog több területén is találkozhatunk az ajándékozás tényével. Így például „az ági öröklés szabályai nem terjednek ki a szokásos mértékű ajándéokra”¹⁷⁶, vagy említhetjük az osztályrabocsátást (a leszármazók törvényes öröklésének kiegészítő rendje)¹⁷⁷, valamint a kötelesrész intézményét¹⁷⁸.

¹⁷³ Legfelsőbb Bíróság 85. számú Polgári Kollégiumi állásfoglalása

¹⁷⁴ Bírósági Határozatok 1994. évi 486. számú eseti döntés

¹⁷⁵ Vékás Lajos: Magyar Polgári Jog - Öröklési Jog. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2002, 104. oldal

¹⁷⁶ Ptk. 613. § (1) bekezdés c) pont

¹⁷⁷ „Ha több leszármazó közösen örököl, mindegyik örökös köteles a hagyaték értékéhez hozzászámítani annak az ingyenes adománynak az értékét, amelyben őt az örökhagyó életében részesítette, feltéve hogy a hozzászámítást az örökhagyó kikötötte, vagy a körülményekből arra lehet következtetni, hogy a juttatást a hozzászámítás kötelezettségével adta. A szokásos mértékű ajándékokat... akkor sem kell osztályra bocsátani, ha azt az örökhagyó kifejezetten kikötötte.” [Ptk. 619. § (1)-(2) bekezdés]

¹⁷⁸ „A kötelesrész alapja a hagyaték tiszta értéke, valamint az örökhagyó által élők között bárkinek juttatott adományok juttatáskori tiszta értéke.” [Ptk. 666. § (1) bekezdés] „Nem tartozik a kötelesrész alapjához az örökhagyó által a halálát megelőző tizenöt évnél régebben bárkinek juttatott adomány értéke; az olyan adomány értéke, amelyet az örökhagyó a kötelesrészre jogosultságot létrehozó kapcsolat keletkezését megelőzően juttatott; a szokásos mértékű meg nem haladó ajándék értéke.” [Ptk. 667. § (1) bekezdés a)-c) pont] „A kötelesrész kielégítésére szolgál mindaz, amit a jogosult a hagyatékából bármely címen kap, továbbá amit az örökhagyótól ingyenesen kapott, feltéve, hogy azt a kötelesrész alapjához hozzá kell számítani (betudás). Ha a kötelesrészre jogosult az öröklésből kiesett, leszármazójának kötelesrészébe be kell tudni mindannak az adománynak az értékét, amelyet ő és a kiesett felmenő kapott. Több leszármazó az adományt a hagyatékban való részesedésének arányában köteles betudni.” [Ptk. 668. § (1)-(2) bekezdés] „A kötelesrész kiadását, illetőleg kiegészítését a következő sorrend szerint lehet követelni: a kötelesrész kielégítéséért elsősorban a hagyatékban részesedő személyek felelnek; a kötelesrésznek a hagyatékából ki nem elégíthető részéért az örökhagyó által a halálát megelőző tizenöt éven belül megadományozottak adományai időbeli sorrendjére tekintet nélkül felelnek. Több személy felelősségének arányát juttatásaik figyelembe vehető értéke határozza meg. Aki a juttatástól önhibáján kívül elesett, a kötelesrészért nem felel.” [Ptk. 669. § (1)-(3) bekezdés] „Aki juttatásban részesült, a kötelesrész kielégítéséért a juttatás egész értékével felel. A kötelesrészre jogosult azonban a juttatásnak csak azzal a részével felel, amely törvényes örökrészét meghaladja.” [Ptk. 670. § (1) bekezdés]

Irodalomjegyzék

- Alföldy Ede:** Bírói gyakorlatunk magánjogi szabályai. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1909.
- Almási Antal:** Családi jog. In: Magyar magánjog. Szerk.: Szladits Károly. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1938.
- Bacsó - Pallósi - Sőthné - Szolcsánszky:** Az öröklési jog kézikönyve. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1979. (és későbbi kiadások)
- Bakó Károly - Jobbágy Zsuzsanna - Sáriné Simkó Ágnes - Simon Rita - Sümegi Péter - Tass Enikő:** Polgári jogi fogalomtár. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest (és későbbi kiadások)
- Bíró György:** Szerződési alaptípusok. Novotni Kiadó, Miskolc, 2003.
- Eckhart Ferenc:** Magyar alkotmány- és jogtörténet. Osiris Kiadó, Budapest, 2000.
- Eörsi Gyula - Gellért György:** A Polgári Törvénykönyv magyarázata, Harmadik kötet. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1981.
- Fehérváry Jenő:** Magánjog kistükre, Hatodik, átdolgozott kiadás. Budai-nyomda Kiadása, Budapest, 1936.
- Földi András - Hamza Gábor:** A római jog története és intézményei. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1996.
- Fürst László:** A magánjog szerkezete. In: Magyar magánjog. Szerk.: Szladits Károly. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1934.
- Gellért György:** A Polgári Törvénykönyv magyarázata 1. kötet, Hatodik, átdolgozott kiadás. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2004.
- Gellért György:** A Polgári Törvénykönyv magyarázata 2. kötet, Hatodik, átdolgozott kiadás. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2004.
- Homoki Nagy Mária:** A magyar magánjog történetének vázlata 1848-ig. JATEPress, Szeged, 2001.
- Jobbágy Gábor - Fazekas Judit:** Kötelmi jog. Szent István Társulat, Budapest, 2004.
- Katona Mór:** Magánjogi dolgozatok gyűjteménye. Politzer-féle Könyvkiadóvállalat Kiadása, Budapest, 1905.
- Kauszer Lipót:** Definitio a magánjogban. A Magyar Jogászegylet Kiadása, Budapest, 1935.
- Kenyeres - Lovászy - Péterfalvi - Sárközy - Török:** A magánjog alapjai. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2002.
- Kisfaludi András:** A polgári jog alapjai, Második, átdolgozott kiadás. Eötvös Loránd Tudományegyetem Jogi Továbbképző Intézet Kiadása, Budapest, 1992.
- Kisfaludi András - Székely László:** A polgári jog alapjai, Ötödik, átdolgozott kiadás. Eötvös Loránd Tudományegyetem Jogi Továbbképző Intézet Kiadása, Budapest, 2003.
- Kolosváry Bálint:** A magyar magánjog tankönyve, II. kötet, Harmadik, átdolgozott kiadás. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1911.
- Köles Tibor:** Polgári jog. Novissima Kiadó, Budapest, 2004.

Kőrös András: Házassági vagyongör. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 1995.

Kőrös András: Házastársi közös vagyongör, közös lakás. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2002.

Lábady Tamás: A magyar magánjog (polgári jog) általános része. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 1997.

Lenkovics Barnabás: A polgári jog vázlatá II. kötet. Eötvös Loránd Tudományegyetem Jogi Továbbképző Intézet Kiadása, Budapest, 1997.

Lenkovics Barnabás: Polgári jogi alapok. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2002.

Menyhárd Attila: A szerződés akarathibák miatti érvénytelensége. A Szladits Szeminárium Kiadása, Budapest, 2000.

Meszlény Artur: A Svájci Polgári Törvénykönyvről. Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársulat, Budapest, 1909.

Mezey Barna: Magyar jogtörténet. Osiris Kiadó, Budapest, 1999.

Nagy Éva - Pecze Dóra: Polgári jog II. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs

Németh Gábor: A Polgári Törvénykönyv és Gyakorlata II. rész. Kézirat, 1982.

Petrik Ferenc: Az öröklés joga. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1991.

Rácz Lajos: Egyetemes állam- és jogtörténet, Ókor - feudális kor. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest, 1998.

Raffay Ferenc: A magyar magánjog kézikönyve II. kötet, Harmadik, jelentékenyen bővített és javított kiadás. Benkő Gyula Cs. és Kir. Udvari Könyvkereskedése, Budapest, 1909.

Sári Péterné Vass Margit: A Családjogi Törvény magyarázata. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2002.

Somfai Balázs: Családjog. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2003.

Szalma József: Az ajándékozási szerződés. In: Jogtudományi Közlöny. 2004. évi LIX. évfolyam 5. szám, 169-180. oldal

Szeibert Orsolya: Családi jog. Novissima Kiadó, Budapest, 2004.

Szladits Károly: Magyar magánjog mai érvényében törvények, rendeletek, joggyakorlat III. rész I. kötet. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1934.

Szladits Károly: Magyar magánjog - Kötelmi jog különös része. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1942.

Szladits Károly: Magyar magánjog - Általános rész, Személyi jog I. kötet. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1941.

Szladits Károly: Magyar magánjog - Öröklési jog VI. kötet. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1939.

Szladits Károly: A magyar magánjog vázlatá, Harmadik, javított kiadás. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1917. (és későbbi kiadások)

Vadász Lajos: Magánjogunk zsebkönyve I. rész. A szerző kiadása, Budapest, 1933.

Vadász Lajos: Magánjogunk zsebkönyve II. rész. A szerző kiadása, Budapest, 1933-1934.

Vavrik Béla: Grill-féle Döntvénytár - Magánjog II. 1. Családjog és kötelmi jog. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1906.

Vavrik Béla: Grill-féle Döntvénytár - Magánjog II. 2. Családjog és kötelmi jog. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1906.

Vavrik Béla: Grill-féle Döntvénytár - Magánjog III. Öröklési jog. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1906.

Vavrik Béla: Grill-féle Döntvénytár XII. kötet. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1907.

Vékás Lajos: Magyar polgári jog - Öröklési jog. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2002.

Villányi László: A magyar magánjog rövid tankönyve. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1941.

Zachár Gyula: A magyar magánjog aaptanai. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1912.

Zlinszky Imre: A magyar magánjog mai érvényében különös tekintettel a gyakorlat igényeire, Második kiadás. Franklin-Társulat, Budapest, 1883. (és későbbi kiadások)

Zsögöd Benő: Magánjogi tanulmányok I. kötet. Politzer Zsigmond és Fia Kiadása, Budapest, 1901.

Polgári jogi kodifikáció 2001. évi III. évfolyam 1.szám

Polgári jogi kodifikáció 2001. évi III. évfolyam 4-5. szám

Polgári jogi kodifikáció 2003. évi V. évfolyam 2. szám

Felhasznált eseti döntések

Bírósági Határozatok 1975.évi 307. számú eseti döntés

Bírósági Határozatok 1980.évi 132. számú eseti döntés

Bírósági Határozatok 1981.évi 202. számú eseti döntés

Bírósági Határozatok 1981.évi 496. számú eseti döntés

Bírósági Határozatok 1983.évi 119. számú eseti döntés

Bírósági Határozatok 1985.évi 104. számú eseti döntés

Bírósági Határozatok 1987.évi 358. számú eseti döntés

Bírósági Határozatok 1988.évi 226. számú eseti döntés

Bírósági Határozatok 1988.évi 370. számú eseti döntés

Bírósági Határozatok 1990.évi 17. számú eseti döntés

Bírósági Határozatok 1990.évi 299. számú eseti döntés

Bírósági Határozatok 1992.évi 245. számú eseti döntés

Bírósági Határozatok 1994.évi 135. számú eseti döntés

Bírósági Határozatok 1994.évi 486. számú eseti döntés

Bírósági Határozatok 1994.évi 747. számú eseti döntés

Bírósági Határozatok 1995.évi 23. számú eseti döntés

Bírósági Határozatok 1995.évi 33. számú eseti döntés

Bírósági Határozatok 1995.évi 406. számú eseti döntés

Bírósági Határozatok 1995.évi 464. számú eseti döntés

Bírósági Határozatok 1997.évi 442. számú eseti döntés

Bírósági Határozatok 1997.évi 486. számú eseti döntés

Bírósági Határozatok 1997.évi 527. számú eseti döntés
Bírósági Határozatok 1998.évi 126. számú eseti döntés
Bírósági Határozatok 1998.évi 279. számú eseti döntés
Bírósági Határozatok 1999.évi 20. számú eseti döntés
Bírósági Határozatok 1999.évi 68. számú eseti döntés
Bírósági Határozatok 1999.évi 211. számú eseti döntés
Bírósági Határozatok 1999.évi 306. számú eseti döntés
Bírósági Határozatok 2000.évi 488. számú eseti döntés
Bírósági Határozatok 2000.évi 489. számú eseti döntés
Bírósági Határozatok 2000.évi 490. számú eseti döntés
Bírósági Határozatok 2001.évi 121. I. számú eseti döntés
Bírósági Határozatok 2001.évi 277. számú eseti döntés
Bírósági Határozatok 2001.évi 572. számú eseti döntés
Bírósági Határozatok 2002.évi 181. számú eseti döntés
Bírósági Határozatok 2002.évi 230. számú eseti döntés
Bírósági Határozatok 2002.évi 415. számú eseti döntés
Bírósági Határozatok 2002.évi 657. számú eseti döntés

—

jogi hírek

interjúk

publikációk

vitafórum

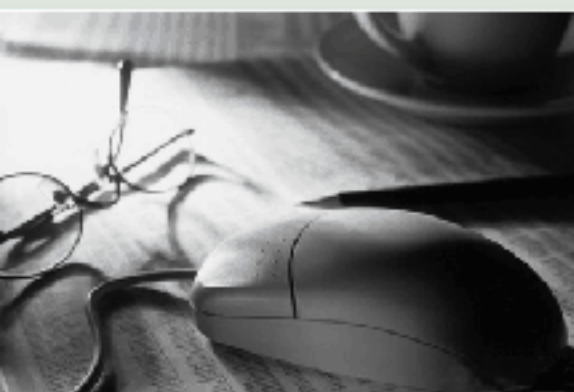
szaknévsor

jogi szakkönyv-katalógus

jogi állásbörze

szakmai rendezvények

heti hírlevél

országos ügyvédi szaknévsor

magyar, angol és német nyelven

ügyfél keres ügyvédet szolgáltatás